

Tabîb İbn-i Şerîf

YÂDİGÂR

15. Yüzyıl Türkçe Tıp Kitabı
YÂDİGÂR-I İBN-İ ŞERÎF

Proje Danışmanı:
Prof. Dr. Ayten ALTINTAŞ

Hazırlayanlar:
M. Yahya OKUTAN
Doğan KOÇER
Mecit YILDIZ

İstanbul 2004

SÖZLÜK

407

- abîr : (a). anber
 abîre : (f), mavi zambak kökü (iris lurida), "kokusu gökçek ak köktür. benefşe dibi, süsen dibi, irsâ", YAD. 188ab, krş. gök süsen,
 abkâme : (f), bir tür yiyecek, katık
 abozîdân : "tilki taşığı otur", YAD. 303a
 âbzen : (f), "otları kazan içinde kaynadub ve içüne girüb oturmak", YAD. 191a
 acı mârûl : bk. kâsnîfûlûsü
 ada soganı : bk. basal-ı unsul
 addu'l-kelb : "kuduz it dalaması", YAD. 265b
 ades : "mercimek", YAD. 311a
 afâr : "kızıl söğüt ağacı", YAD. 311a
 aflûn : "yavşân", YAD. 302b
 afs : "mazu", YAD. 310b
 afsantîn : "rumca pelin, türkçe uzun yavşân", YAD. 302a, (artemisia absinthum)
 afsantîn-i rûmî : "pelin", YAD. 163b
 afsent : "hint topalağı", YAD. 302b
 aftîmûn : (y), bağboğan, serend (cuscuta epythimum), "fesleğen saçı", YAD. 302a
 afyon : "haşhâş sütü", YAD. 302a

agaç kaunu	: turunc, (citrus medica)
agaluci	: "kuzu", YAD. 302b
agır basmak	: kâbus
agızyar	: "tükürük", YAD. 232a
agu ağacı	: "arabca defli", YAD. 242b, 306a, verdü'l-hımâr, semmü'l-hımâr.(l)nerium oleander(apocynaceae)(t) zakkum ağacı.
agu	: ağrı, zehir
ahşâ	: (a), kalb, mîde ve karaciğer gibi iç organlar
ak fülful	: (a), fülful-ı ebyâz, ak biber
ak türbid	: bk. türbid
ak'ak	: "saksağan kuşu", YAD. 310b
akâkîr	: "ilaca giren otların kökleri", YAD. 311a
akâkyâ	: (y), akasya ağacı (acacia), "mısırdan gelen karz denilen bir ağacın yemişidir. erguvân ağacı yemişine benzer. çok kâbızdır", YAD. 302a
akça ot	: "halîme, sultan otu dahi dirler ak ak uzun kökleri olur sükker gibi berk ve muhkem ve lu'âblu olur kuruyunca döğmesi çetin olur geç döğülür ve ebemgümece gibi çiçeği ve tohumu olur küçürek kızılca bayırlarda ve düz yerlerde dahi biter ve yaprağı baş barmak gibi olur, biraz küçürek olur adam boyunca çıkar", YAD. 230a, 230b
akhûvân	: "papatya çiçeği ve koyun gözü", YAD. 302a
âkırkarhâ	: (a), pire otu, nezle otu (anacyclus pyrethrum), "udü'l-kahr", YAD. 310b
âkile	: (a), "ağız içinde diş dipleri yense ve oyulsa delik delik olub eti çürüse, farscası hure, türkçe yenmece denir", YAD. 145a, 290a
akrâs	: (a), kurslar, yumrular, urlar
akseme	: kuru üzüm şarâbı
akt	: "keş ki yoğurttan ederler", YAD. 302b
alak	: "sülük denilen canavar", YAD. 310b
alçu	: alçı
algam	: "ebûcehil karpuzu", YAD. 311a
alkîm	: "karga düleği", YAD. 311a
alma	: elma
amene'r-resûl	: kur'anda sure
anber	: (a), anber çiçeği, bir tür mimoza (geum urbanum), anber-i eşheb, gri renkte bir tür anber
anberbâris	: "kadın tuzluğu", YAD. 193b, 310b
anber-i eşheb	: bk. anber
andem	: "sarı boya", YAD. 311a
anduz	: andız otu (inila helenium)
ane	: "kâsnî", YAD. 302b
anîsûn	: (f, y), anason (pinpinella anisum)
ankebût	: "örümcek", YAD. 310b
antusâ	: "kesti", YAD. 303a

anzarût	: (f), "bir dikenli ağacın zamgıdır. germân diyârında olur, göz otu", YAD. 302a, (astragalus sarcocolla)
arâ	: "mastaki sakızı", YAD. 302b
arak	: "ter", YAD. 262b
arakî sabunu	: bir sabun çeşidi
ar'ar	: "servi ağacı", YAD. 310b
ardıc	: ardıc ağacı ve yemişi (juniperus)
arfec	: "çakır dikenî", YAD. 311a
argûn	: "su kerdimesi", YAD. 302b, kerdime, tere otu
arı	: "bal", YAD. 302b
arka, arka agrısı	: sırt, sırt ağrısı
arpa keşki	: "keşkek", YAD. 227a
arpa	: arpa (hordeum)
arsına	: "ağaç kurdu", YAD. 303a
artnisâ	: "deve tabanı dibi", YAD. 311a
as	: "mersin", YAD. 302a
asab	: (a), sinir
asâb	: damar
asârûn	: (y), "kedi otu", YAD. 302a (asarum europaeum)
asced	: "altın", YAD. 311a
asel	: "bal", YAD. 311a
asel-i belâdır	: bk. belâdır
asel-i musaffâ	: bk. musaffâ
asfer	: sarı helîle
asfûr	: (a), yalancı safrân, usfur (carthamus tinctorium)
asfûr	: "serçe kuşu", YAD. 311a
asîb	: "dolmuş bağırsak, sucuk", YAD. 311a
asma	: bağ asması
aşaka	: "sarmaşık", YAD. 179b
aşeb	: "yaş ot", YAD. 311a
at otu	: bk. ulama
at tersi	: at boku, gübresi
âteş pâresi	: (f), kaşıntılı, allerjik bir cilt hastalığı
atrâtıkûn	: "ayı kulağı", YAD. 302b
atse	: (a), tek aksırık
atş	: "susamak", YAD. 291a
atş-ı kâzibe	: (a), "yalan susuzluk", YAD. 29
atş-i fârsî	: baldır çıbanı
âvâz tutulması	: ses kısılması
âvâz	: (f), ses
avret	: kadın
avsec	: "böğürtlen", YAD. 310b
aynü'l-bakar	: "sarı papatya çiçeği", YAD. 310b
ayruk	: ayrık otu (cynodon dactylon)
ayu	: ayı
ayva	: ayva (cydonia oblonga)
azâ	: (a), organlar, uzuv

azaddirah	: "servi ağacı", YAD. 302b
azâdirah	: "büyük tesbih ağacı yemişi iğdeye benzer", YAD. 302a
azâ-yı re'ise	: kalp, ciğer ve beyne verilen ortak isim.
azbe	: (a), "yılgun yemişi, türkçe iydi derler ve umretü't-turfa ve parisîce gezmazı derler", YAD. 74b, 311a
azeryûn	: "sarı nergis", YAD. 302b
azûl	: (a), adale, kas
bâbûnec	: "papatya çiçeği", YAD. 303a
bâdâm	: (f), badem (<i>amygdalus comminus</i>)
bâdâver	: "çakır diken dedikleri ot", YAD. 303b, krş. arfec
bâdâverd	: (f), "kenger tohumu", YAD. 272b
bâdincân	: (f), patlıcan (<i>solanum melongena</i>)
bâdişnâm	: "yüz kararır demür rengi gibi olur iki yanakları kızıl olur bâdincân rengi gibi dahi olur şarâbı çok içen demevî mizâclu kişilerde çok vâki' olur ve şarâb içmez kişilerde dahi vâki' olur cüzâm şekli gibi olur kış gününde ziyâde olur ba'zılar bu illete mukaddime-i cüzâm derler", YAD. 151b
bâdrenbûye	: bk. bâdrenbûye
bâdrenbûye	: (a), kovan otu, oğul otu, "bâdrenbûye (f), türkîce dâdrenbû", YAD. 146a, 303a, melisa (<i>melissa officinalis</i>)
bâdrincân	: "bâdincân", YAD. 303b
bâdrûc	: "fena bir ottur ki yaprağını bir köpeğe yedirseler öldürür", YAD. 303b
bâd-zehîr	: pan zehir
bahâr	: (f), bahar, -faslı, bahar mevsimi
bahş	: (a), bölüm, kısım
baklatü'l-ensâr	: "türkçe kelem denilir ya'ni lahanadır", YAD. 303a
baklatü'l-hüme-kâ	: "tuhmekân ya'ni semiz otudur", YAD. 167a, 303a
baklatü'l-yemâniyye	: "sergüle dedikleri acı köktür", YAD. 303b
bâküre	: "tâze yemiş", YAD. 303b
baldirıkara	: "persiyavşân", YAD. 242a (<i>asplenium adianthum-nigrum</i>)
balgam	: (y), balgam; eski tıp anlayışına göre bünyeyi meydana getiren dört unsurdan biri. bu dört unsur kan, safrâ, sevdâ ve balgamdır
bambul otu	: "bostan yerlerinde ve tarlalarda biter habbu'l-mülûk gibi üçer dâne olur bir yerde bitişmiş biter degirmi şekillü söbice yaprakları olur güneşile bile tolanur yaprakları güneşe karşı döner, bu otun suyu her neye degerse lâciverdî renk gibi olur, kitaplarda bu otun adı sâmeryumâ" dır, YAD. 246a
bân	: "sorgun ağacı, yılgun ağacı gibi bir ağaçtır", YAD. 303b, ban otu (<i>hyoscyamus niger</i>)
bantâfilyûn	: encübar, beş parmak otu (<i>fortintilla arecta</i>)

baras	: (a), abraşlık, tedavisi mümkün olmayan bir hastalık
bârih	: "hindistân cevizi", YAD. 303b
bârzed	: "dâne çadırı", YAD. 303b
basal	: "soğan", YAD. 303a
basal-ı unsul	: "nûşâdır soganı dirler deniz kenârında biter nişânı oldur kim bir yerine dürtücek ol yeri gicidir ak sogandır büyük ve degirmi olur katmer katmer olur ve kalın olur", YAD. 157a, 303a
bâsalikûn	: "sülügen", YAD. 303b
bâselik	: (y), şah damarı
basîlâ	: "bazûla", YAD. 304a
baş	: baş, kafa
baştamarı	: bk. bâselik
batbât	: "çöğen", YAD. 303b
batî	: yavaş, serinin zıddı
batîh	: "kavun", YAD. 303a
batm	: "menekşe", YAD. 303b
batraka	: "karpuz", YAD. 303b
behak	: (a), abraşlık hastalığı; kara ve ak olmak üzere iki türlüdür
behatta	: "sütlü pirinç", YAD. 303b
behen	: (a), kuduz otu; kırmızı türüne (statice limonium) kızıl behmen, behmen-i ahmer; beyaz türüne (centaurea) behen-i sefid veyâ ak behmen denir
behen	: turpa benzer ve kavza kökü denilen bir ot
beheneyn	: "ak zambak ve gök zambak köküdür", YAD. 303a
behrâmiç	: "sultânî söğüt", YAD. 303b
behre	: (a), hisse, pay, nasip
beksimâd	: peksimet
belâdir	: (f), beladır ağacı (semecarpus anacardium)
belbûs	: "acı soğandır. zire de derler", YAD. 303b
belesân	: (a), pelesenk ağacı ve bundan elde edilen yağ (commiphora opobalsamum)
belîle	: (f), belîle otu (bellerica myrobalan)
belîlec	: belîle", YAD. 303b
belinlemek	: (t), korkuyla birden sıçramak, irkilmek
bellût	: (a), pelit, meşe ağacı (quercus)
belşûn	: "bir çeşit keler derisi", YAD. 303b
belûz	: "sâdic-i hindî", YAD. 303b
benâdık	: "fındık gibi yuvarlak şeyler", YAD. 198b
benc	: (a), bengilik otu, kırmızı tatula (datura fastuosa); bezrû'l-benc, bengilik otu tohumu
bendkeş	: (f), eklem, giriş
benefşe dibi	: bk. abîre
benefşe	: (f), menekşe (violetta tricolore)
benefşec	: "menekşe çiçeği", YAD. 303a
benevş	: bk. benefşe
benî isrâîl zeytûnı	: bk. hacrû'l-yehûd

berdî	: "yaş kamış", YAD. 303b
berdûd	: "dâru-yu çeşm", YAD. 304a
berne	: "kimyon", YAD. 303a
berşâ'îşâ	: (a), bir tür macun
berşâyâdâr	: "yonca", YAD. 303b
beryumâ	: (y), "yunan dilinde gözü bir günde iyileştirip, ağrısını dindiren bir ilaç", YAD. 132b
besbâse	: (a), küçük hindistan cevizi (<i>myristica fragrans</i>), "dârçinî yelmegi", YAD. 303b
besfâyic	: (a), basfayic, bespaye, çiyân otu (<i>polypodium vulgar</i>), "kaya ereltisi ya'ni bir köktür ki pürçükleri çok içi fısıktı olur", YAD. 303a
beş barmak	: "bentâfîlon denilen ot", YAD. 95b
beşere	: insan derisinin dış tabakası
betîyye	: "şahtere", YAD. 303b
bevâsîr	: (a), basur
bevl tutuldugu	: sidik tutulması
bevl	: (a), idrar, sidik
beyh	: "ban dibi", YAD. 303b
beylem	: "pamuk kozası", YAD. 303b
beyz	: "yumurta", YAD. 303b
bezr	: "tohum", YAD. 303b
bezr-i bîş	: "keşmir vilâyetinden gelen zehirli otun tohumu", YAD. 303b
bezr-i katûnâ	: "boğa yaprağı dedikleri otun tohumudur. ba'zıları sinirli yaprak tohumudur derler", YAD. 303a, krş. sinirli yaprak
bezr-i kettân	: "keten tohumu", YAD. 303b
bezr-i lift	: bk. Bezr-i şelcem
bezr-i şelcem	: "şalgam tohumudur. şelcem ve lift manası aynıdır", YAD. 303a
bezrû'l-benc	: "ban tohumu", YAD. 303b
bezrû'l-râzîyânec	: "anîsûn", YAD. 303b
bîd	: "söğüt ağacı", YAD. 303a
bignos	: (y), sedef otu (<i>ruta graveolens</i>), "sezâb-ı sade", YAD. 292a
birinc	: piringç
biring-i kabulî	: (f), birink, kabulî (<i>embelia ribes burm</i>) [nb]
bîş	: bk. Bezr-i bîş
bokrat	: hipokrat
bostan-ı efrûz	: "kaya kuruğu", YAD. 303b
boy	: çemen otu, boy otu (<i>trigonella foenum-graecum</i>), krş. hulbe
bozîdân	: "eğri kestane", YAD. 303a
bö	: bir tür zehirli ve iri örümcek
bögrek	: böbrek
buhrân	: (a), ateşli hastalıklarda kriz, ağırlaşma dönemi
buhûr	: (a), buhur

buhûr-ı meryem	: (a), deve tabanı bitkisi (cyclamen coum), krş, "hınzır ağarşağı", YAD. 303b
bulamaç	: bir tür yemek
bunduk	: "fındık", YAD. 303a
burak	: (a), kuyumculukta kullanılan tuza benzer bir madde
burc	: "sögüt ağacı yaprağı", YAD. 242b
burçak	: burçak (vicia ervilia)
bûre	: (f), boraks yoğunlaşmış bir borik asitten türeyen sodyum tuzu.
bûre-yi ermeni	: (f), ermeni kili olarak da adlandırılan bir tür boraks
burusa	: bursa şehri
butum	: bk. hazrâ, ilkü'l-butum, krş. meneküş
buyân dibi	: meyan kökü, krş. rabbü's-süs
buyân	: meyan (glycyrrhiza glabra)
buzûrî	: (f), bir tür şurup, sikencübîn-i buzûrî
bürr	: "buğdây", YAD. 303b
bürûdet	: (a), soğukluk
büssed	: "mercân kökü", YAD. 135b, 136a, 158a, 303a
ca'da	: (a), koyun yavşânı (teucrium polium)
câfûf	: "karpuz", YAD. 305a
calgûze	: "köknar", YAD. 304b
calinos	: galen, romalı hekim
cânkurtaran	: bk. hızırilyâs
câsûs	: "kuru kişnîş", YAD. 305a
câvers	: "darı ya'ni erzen", YAD. 305a
câzibe	: bk. harbak
cebcebe	: "şikenbe", YAD. 305a
cebelhenk	: "gencemût tohumu. kusturucu ottur", YAD. 304b
cederî	: çiçek hastalığı
cedvâr	: "fârîside mâh-ı pervîn derler. hitaydan gelir", YAD. 304b, (a), zadvar, sadvar (curcuna)
celbân	: "burçak", YAD. 305a
cemâcim	: "kaya koruğu", YAD. 304b
cemcem	: "şakakul", YAD. 304b
cemre	: (a), kabarcıklar biçiminde beliren ateşli bir cild hastalığı
centiyâne	: (y), centiyane, büyük kantaron (gentiane lutea), "at lobudasengi kökü", YAD. 304b
cerâd	: "ciğer", YAD. 304b
cerâhat	: irin, yara
cerb	: (f), yağlı
cerdüfe	: "kirde", YAD. 305a
cereb	: uyuz
cerg-i sıra	: (a), karaman kimyonu (carmu carvi), "kardamâna ki türkce kastamonu vilâyetinde cerg-i sıra derler", YAD. 98-a), 152a, "geyik sayrısı", YAD. 187a
cerre	: cerre harf-i cikle kabarcıktır kim göyündürme dahi derler yayılır

ceşâd	: "döğülmemiş za'ferân", YAD. 305a
cev	: "arpa", YAD. 305a
cev-ab	: "arpa harîresi", YAD. 305a
cev-âb	: arpa suyu
cevâriş	: (f), hazmettiriciler
cevâv	: (f), arpa ile yapılan bir tür yiyecek, terkibi için bk. müntehâbb-ı şifâ, 30b-10
ceviz	: (a), ceviz (juglans regia)
cevz-i bevvâ	: (a), küçük hindistan cevizi (myristica fragrans), "oğlan cevizi ki mazu kadar çeşesi vardır", YAD. 304b
cevz-i cendüm	: "şahmül-arz", YAD. 304b
cevz-i hindî	: "hindistan cevizi", YAD. 304b
cevzinec	: "kozlu helvâ", YAD. 305a
cezer	: "keşûr. fârîside gezer; derler bir adı da hâvuctur", YAD. 304b
cırcır	: "eşek turpu, su kerevizi, su teresi, kaz ayağı", YAD. 185a, 304b
cırcırü'l-mâ'	: bk. kaz ayağı
ciger	: (f), karaciğer
cimâ	: (a), cinsel birleşme
cinn zahmetleri	: cinlerden kaynaklanan hastalıklar
cinn	: cin
cû'de	: "çiğdem, fârîside hüzbe", YAD. 304b
cû'i-kelbî	: (a), oburluk, doymazlık
cumhûrî	: "yarı kaynamış üzüm suyu", YAD. 304b
cübîn	: "alçı", YAD. 305a
cübın	: "peynir", YAD. 304b
cülcülân	: "kuru kişnîş", YAD. 305a
cülencübîn	: "gülengübîn", YAD. 305a
cüllâb	: (f), gülsuyu, gül şerbeti, krş. gülâb
cülnâr	: "yabânî nar çiçeği", YAD. 304b
cünâb	: "kalye pirinç", YAD. 305a
cünâha	: "sikencübîn-i râsenî, türkce anduz demek olur", bk. anduz
cündbidester	: "kunduz hayası", YAD. 304b
cünûn	: (a), delilik
cüzâm	: hastalık türü
çalkkoyun	: sırtüstü
çam sakızı	: krş., râtiyânic
çâvşır	: "oğlan aşısı denilen ot", YAD. 304b, (ferula alaeochytrise)
çenden	: "sandal ağacı", YAD. 305a
çene yöresi	: çene çevresi
çengûze	: "hindistan cevizi", YAD. 305a
çerkes	: çerkez milleti
çesmizeç	: "habb-ı esved, tecellüb mine'l-hindî", YAD. 305a
çetük otu	: "kedi otu (herbeaux chats), krş. sünbül-i rûmî
çetük	: kedi

çığıt	: yüzde beliren çiller
çıgrabe	: "su yüseğidir. mercimek gibi su üzerinde olur", YAD. 304b
çiçek	: çiçek hastalığı
çigdem	: "saruca çiçek kim uvacık soganı olur. bahar eyyâmında ve bahara karşı açılır", YAD. 200b
çigzinme	: dönme, baş çigzinmesi, baş dönmesi
çin-i seher	: seher vakti
çinî zarf	: çinî kab, porselen
çirk	: kir, pas, artık
çivit	: çivit
çögen	: krş. uşnân ve tuzla otu
çölmek	: toprak kap, testi
çörek otu	: çörek otu (nigella damascena)
çügündür	: (f), pancar (beravulgaris-folliora)
dâdar	: "kavak ağacı", YAD. 306b
dadrenbû	: "kovan otu", YAD. 306b
dafnî	: "defne ağacı", YAD. 306b
dâfnîdîs	: "defne yemişi", YAD. 306b
dâhis	: "tırnak dibinde olan şiş, kurlagan", 235a
dâ'i'l-fîl	: (a), ayak şişmesi, fil hastalığı (elefantiasis), "ayak ve baldırlar yoğun olmaktadır, fil baldırı gibi", YAD. 218b
dâ'i'l-hayye	: deri soyulması şeklinde görülen bir hastalık (pscuriasis)
dâ'i's-sa'leb	: saç sakal dökülmesi
dakîk	: "un, buğday ve arpa unu", YAD. 306b
dâne çâdır	: (f), çadır uşağı bitkisi ve bundan elde edilen zamk (dorema ammoniacum)
dânik	: dirhem in dörtte biri
dârboy	: "ud ağacı", YAD. 306b
dârçîn	: (f), tarçın (cinnamomum)
dârdusa	: "it üzümü", YAD. 306b
dâr-ı fülful	: "uzun fülful", YAD. 306b
dâr-ı sîn	: "dârçini", YAD. 306b
dâr-ı şaşı'an	: (a, f), hind sümbülü (nardus dastachis jatamansi), "bu dikenli bir ottur. iyi kokusu olur", YAD. 306b
dâ'ü's-sa'leb	: (a), saç sakal dökülmesi şeklinde görülen bir hastalık
dâyçe	: "mercimek-i adesi ma'nasınadır", YAD. 306b
debbâ'	: "kabak", YAD. 306b
debîlî	: bir tür şişlik.ur.
debs	: "pekmez", YAD. 306b
deflî	: Bk. agu ağacı
defne yemişi	: krş. habbû'l-gâr
defne	: (y) defne (laurus nobilis)
dehmüş	: "defne", YAD. 306b
delüce bakla	: yabânî, acı bakla, termiye, mısır baklası (lupinus termis)
delüce	: herşeyin yabanisi, terbiye edilmemişi, muzırı
delülük	: delilik

demevî	: (a), bünyede dört unsurdan biri olan kan maddesinin baskın olması
dem-i bevâsır	: basur kanı
demregü, temregü	: temriye hastalığı
demren	: diken
demü'l-ahaveyn	: "iki kardeş kanı. acemler buna hûn-ı siyâvşân derler. kızıl üsâredir ki ağaçtan akar. bu ağaç maskotra ceziyesinde olur", YAD. 164a, 306b
demür dikenî	: "demir dikenî, bıtrak", YAD. 266b (tribulus terrestris), krş. hasek
demür	: demir
dend	: "habbü's-selâtîn", YAD. 306b
denk	: Bir ölçü birimi
der	: ter
derdâr	: "kara ağaç", YAD. 306b
derleme	: terleme
derletme hastalığı	: bk. hummâ-yı muhrika
derunec	: çıyan otu, akrep otu (doronicum scorpioides)
deryuflûn	: "rumcadır. ya'ni ıtrıfıldır", YAD. 306b
deşt iklimi	: karadenizin kuzeyindeki türk kavimlerinin yaşadığı yerler
deştülür	: kuzey karadeniz halkı
devâr	: baş dönmesi
dırnak	: tırnak
dib	: kök
dibâgat	: (a), sepilemek, terbiye etmek
dibek	: dibek, havan
dîk	: "horoz kuşu", YAD. 306b
dil	: dil
dilkü derisi	: bir hastalık
dilkü marazı	: hastalık
dilkü taşagı	: it kasarı bitkisi (orchis hircina), krş husyetü's-sa'leb
dilkü	: tilki
dimâg	: (a), beyin, hangi canlı olursa olsun beynidir. debs. pekmez", YAD. 306b
diremne	: "yavşân ki tabîbler katında şeyh demekle ma'rûftur", YAD. 306b
ditremek	: titremek
dîvânelik	: (f), delilik
doñuz	: domuz
dordı	: "tortu", YAD. 306b
dölcek dibi	: bk., kassâ'ül-hımâr kökü
döngel	: muşmula (mesplus germanica), krş. faşira, yaban kabuğu
duku	: "yaban keşûru tohumu", YAD. 187a, 306b
duma	: "mukl ağacı", YAD. 306b
durak otu	: butrak
durunc akrep	: "menekşe dibinde biten akrebe benzer bir köktür. çıyan

durunc	: turunc
dut	: dut, (morus), kara dut (morus nigra) ak dut, (morus alba).
düble	: "şeker ve bâdem ile olan bir helvâdır", YAD. 307a
dübür	: anüs
düccâc	: "tavuk", YAD. 306b
dügülcük	: (t), gonca, boğum, gül goncası
dühn	: "yağ", YAD. 306b
dühn-i sezâb-ı handekûn	: "yaban itrifili", YAD. 292a
dühnü'l-bân	: "habbü'l-bânın yemişidir", YAD. 303b
düleb	: "çınar", YAD. 306b
dümmel	: "çıban", YAD. 235b
dürrâc	: "bir kuştur", YAD. 306b, turaç kuşu
dürtmek	: sürmek
dürtünmek	: sürünmek, sürmek
düser	: "yulaf, arapça alef", YAD. 307a
düşâb	: "pekmez", YAD. 307a
düvâli	: "baldırda tamarlar yogun yogun olub tolu olmaktadır sevdâvî yaramaz illetdir", YAD. 218a
düvâye	: "çiğ kaymak", YAD. 306b
düvg	: "yoğurt ayrıntı", YAD. 307a
ebemgümeci	: ebegümeci (malva sylvestris)
ebhel	: "ardıç yemişi", YAD. 302a
ebkâme	: (f), bir tür yiyecek, katık
ebkekyâ	: "örümcek ağı", YAD. 302b
ebrûn	: "hayyü'l-âlem", YAD. 302b
ebû ali sînâ	: ibn-i sinâ
ebû hulsâ	: "bânbel otu", YAD. 302b
ebûcehil karpuzı	: acı karpuz, hanzal (citrus colocynthis)
ebzâr	: "bütün tohumlara denir", YAD. 302b
edviye	: (a), ilaçlar
efârîkûn	: "divân-ı rûmî", YAD. 302b
efî	: engerek yılanı
eflâk tuzı	: eflak'dan getirilen tuz
eflâtûn	: "mukl", YAD. 302b
eflâtun	: platon
efriyûn	: "ferfiyûn", YAD. 302a
egir	: (y), kasık otu, azak egiri, hazanbel (acorus calanus)
egir	: eğir otu
egri kestâne	: bk. sürincân
ekânîtsûn	: "turp yağı", YAD. 302b
ekhel tamarı	: (a), orta damar, kolun iç tarafındaki ana damar, krş. gövde damarı
elfiyye	: peygamber çiçeğine benzer bir ot
elifli yaprak	: "uzun uzun yaprakları olur. tagda su kenarında, kayalarda biter. labada yapragından uzun olur. incirek gâyet yeşil olur yeldirir bir yanında elif gib nişanları olur.

elvâh	: çiçeği ve yemişi olmaz", YAD. 190a
emcek	: "sabır", YAD. 302b
emel	: meme
emle	: (a), ümit, arzu, umma, hırs, tamah
emlec	: "emlec", YAD. 302b
emrâz	: (a), amlac otu; (f), amula (<i>phyllanthus emblica</i>)
emrûd	: (f), hastalıklar
emrûtsâ	: (f), armut
en	: "kadın tuzluğu", YAD. 302b
enâr	: yüz
encüdân	: (f), nar (<i>punica granatum</i>)
encüre	: "hiltit yaprağıdır", YAD. 302a
endâm	: "ısırgan otu", YAD. 302a, krş, bantâfilyûn
endîşe	: (f), organ
endühmend	: (f), kaygı
enfaha	: (f), kaygılı, gamlı, kederli
	: "kursak ve maya donmuş süttür ki hayvan kursağında dahi süten gayri yememiş ola ki buna peynir mayası derler", YAD. 302a
engerek yılanı	: bk. efî yılan
engûr	: (f), üzüm (<i>vigne</i>)
erguvân	: erguvan (<i>cercis siliquastrum</i>)
erişte	: (f), ev makarnası
erlik	: erkeklik, cinsel güç
erne	: "kimyon", YAD. 302a
erük	: erik (<i>prunus</i>), krş. ıccâs
erz	: "pirinç", YAD. 302a
esâbi'	: "surincân çiçeği", YAD. 302b
esbetân	: "serçe otu", YAD. 302b
esed	: "arslan", YAD. 302a
eskîl	: "ada soğanı", YAD. 281a
esl	: "yılğûn", YAD. 303a
es-sıl'atü	: "ur", YAD. 246b
etmek	: ekmek
evcâ'	: (a), ağrılar
evelek	: "labada", YAD. 169b
ev'iyye	: menînin kabı
evzam	: bk. ırku'l-benat
eyâric	: (y), ilac olarak kullanılan bir gurup macuna verilen genel ad "acı yürütken otu", YAD. 302b
eyeg, eyegü	: kaburga
eylûn	: "besbâse", YAD. 302b
ez-zükûr	: "kerefis tohumu", YAD. 303a
fâgrem	: "ağzı açık denilen ot", YAD. 311b
fâhir	: tıp kitabı
fakâ'	: "çölmekçilerin düzdüğü su içilen bardak ve hokka", YAD. 144b, 145a

fakd	: "beş parmak kökü", YAD. 312a
fâkla'	: "ekşi şerbet", YAD. 311b
fâliç	: "adem oğlanının bedeninin yarısı amelden kalur ne eli ve ne ayığı tutar ana türkiyede ba'zı yerde tamla dirler", YAD. 286b
fâluzec	: "palûde", YAD. 312a
fânîd	: "şekerpeynir", YAD. 194a, 312a
farâsiyûn	: yabanî pırasa (allium porrum)
fasd etmek	: kan aldirmek
fassâd	: (a), fasd yapan, kan alan hekim
fâşirâ	: "sarmaşığın bir nev'i", YAD. 311b
fatir	: "hamursuz ekmek", YAD. 312a
fâvânyâ	: "udu's-salib", YAD. 311b
fecâcû'l-afs	: "mazu çiçeği", YAD. 312a
fecel	: "turp", YAD. 311b
fehîyûn	: "öksürük otu", YAD. 312a
felencmüşk	: (a), "kûtâhyâ ve bilecik'de çetük otu dirler yaprakdır ve tohumdur kök degildir", YAD. 159a, 311b, krş. çetük otu
feleskûn	: bk. müşk taramşıc
fem-i mi'de	: (a), mide ağzı
ferânîk	: "pestil ve kefterdir. pekmezden yaparlar", YAD. 312a
ferâsyûn	: "it siyeği", YAD. 311b
ferbiyûn	: "baldırlar zamğı", YAD. 311b
ferfah	: "tuhmekân ve bakle'l-hümekâ da derler", YAD. 312a
ferfiyûn	: (a), sütleğen otu ve bundan elde edilen tıbbî bir zamk (eupforbia officinarum)
ferilyûn	: "kızıl boya", YAD. 312a
ferrûc	: (a), piliç
fersek	: "şeftali, kayısı, ve zerdali", YAD. 312a
fesîle	: "hurma dalı", YAD. 312a
fetâk	: "ekşi hamur", YAD. 312a
fetrâsâliyûn	: (y), yabânî kereviz (petroselinum oreoselinum), "taş kerefisi, karaca tohumlardır deniz kenârında ve sahil yerlerde biter ayrı ayrı tohumlardır bergama şehrinde köküne fışkun derler ve iznik şehrinde çok biter bazı arablar köküne sünbül-i esed derler", YAD. 198a, 311b krş. taş kerefis
fettâh	: "idhîr çiçeği", YAD. 312a
fınduk	: (f), fındık (corylus maxima)
fışkun	: bk. fetrâsâliyûn
fıtık	: (a), fıtık
fîcen	: "sadeş denilen bir ot", YAD. 312a
filîtis	: "dülüngec kuyruğu derler", YAD. 311b
filîzherc	: "cazaz ağacı", YAD. 312a
filûn	: "pelit yosununa benzer yeşil bir ot", YAD. 311b
filzehrec	: "katır kuyruğu denilen ağaç", YAD. 311b
fîref	: "tere tohumu", YAD. 312a

firsâd	: "kızıl dut", YAD. 312a
fizza	: "gümüş", YAD. 311b
flûniyâ	: (y), bir tür ilac
fû	: (a), girid sümbülü, büyük kedi otu (valeriana dioscorides), "burçlarda ve kayalı yerde biter çetük otu yaprağı gib gediklüce uzunca olur ve egretmegi çıkar uzanur depesinde ak çiçeği olur uvacık ve kızılığa meyl ider azcık yaprağının aşağısı azcık yassıca uçları incecik düğüm düğüm olur ve kökler söbice uçları sivrice olur taşlıca yerde mîşe dibinde biter bahârda çiçeklenür ve güzün dahi yapraklanır kış içinde yaprağıyla durur, katı souk olunca râyihası hûb olur bi-aynihi sünbül-i hindî râyihası gib kokusu olur ve çetük dahi sever sünbül-i sevdiği gib ba'zılar çetük otu dahi derler arablar sünbül-i iklimî derler ba'zı arablar asârün nev'inden dutarlar ve fû ol otcagızın köküdür", YAD. 196a-197b, "tayyib", YAD. 312a, krş. mû
fuak	: (a), "inçkırık, sebebi aç olmakdan yâhûd çok tâ'am yemekden ve istifrâ'dan yâhûd sudan olur", YAD. 287b
fûd	: bk. YAD. 97b, 98a
fûh	: "şeftali", YAD. 312a
futenc	: "yârpûz denilen ot", YAD. 311b
fuvve	: "kızıl boya", YAD. 312a
fûlfûl	: "biber", YAD. 311b
fûlfûl-i ebyâz	: beyaz biber
fûlfûlmûye	: "ıssı ot kökü", YAD. 312a
fûlûs	: (a), pullar
gafes	: "butraklı sarı ottur. koyun butrağı ve kara butrak", YAD. 108b, 164a, 190b, 230b, 311b, (akrimonia eupatoria)
galîz	: (a), ağır, yoğun, kesif, sık, aşırı, fahiş
gâlye	: "kalye misk", YAD. 311b
gamrât	: "ayva, sefercel", YAD. 311b
gâr	: "defne ağacı", YAD. 311b
garab	: "kavak ağacı", YAD. 311b
gargaram topragı	: bk. tîn-i kimûlyâ, tabâşîr
gargaram	: bk. kimûlya
garın	: karın
garîkûn	: (a), "katran köpüğü", YAD. 311b
gaşey	: (a), bayılma
gâverse	: "uvacık kabarcıklar "
gâvzebân	: bk. sığır dili
gayrzân	: "kızılılık ve gügüm yemişi", YAD. 311b
germ	: (f), sıcak
gezâz	: "sinir kayıtması, sinir kurulması, büzülmesi, kuruması", YAD. 131b
gezmâzû	: bk. azbe, yılgun

gıbb	: (a), nöbeti gün aşırı tutan sıtma
gıdâ	: (a), besin, gıda
gılâf	: (a), mahfaza, zarf
gılıcen	: "yârpûz", YAD. 311b
gır	: "çiriş ve tutkal denilen nesne", YAD. 311b
gısa	: (a), örtü, zar
gıcık otu	: bk. kust-ı telh
gıcık	: kaşıntı, uyuz
gicimek	: kaşınmak
göbek burusu	: göbek sancısı
gögercin	: güvercin
gök süsen	: mavi zambak, bk. irsâ
gökçek	: güzel, iyi
gönlek	: gömlek
gönlü dönmek	: mide bulantısı
gönül darlığı	: sıkıntı
gönül	: gönül, kalp
göynümek	: (t), meyvenin olgunlaşması
göyünmek	: yanmak, sızlamak
gözgu tarısı	: bk. habbü'l-kalb
gubâr	: ince
gubâr-ı meshûk	: (a), demür boku
guded	: (a), guddeler, bezler ve şişlik
gunde	: "örümcek", YAD. 311b
gûre	: "koruk", YAD. 311b
gusbeyra ?	: "ehl-i rûm içde acemler sencer derler", YAD. 311b
gussa	: (a), gam, keder, gasevet
gül dügmecügi	: gül tomurcuğu
gül	: (f), gül (rosa canina)
gülâb	: (a), gül suyundan yapılan bir şurup
gülbeşeker	: (f), bir tür macun
gülengübîn	: (f), gül yaprağı ve baldan mürekkebe bir macun
gülnar	: "mısır narı çiçeği", YAD. 313a, (punica granatum)
günlük	: günlük ağacı ve bundan elde edilen zamk (ak günlük, boswelia, kara günlük, cortex styracis)
güvâriş	: bk. cevâriş
güz faslı	: sonbahar
güzâz	: sinir gerilmesi
hab	: (a), hap şeklinde ilaç
habbetü's-sevdâ	: "kara çörek otu", YAD. 208a, 305b
habbü'l-bân	: "sorgun ağacının yemişidir", YAD. 303b
habbü'l-gâr	: "defne yemişi", YAD. 305a
habbü'l-kalkal	: "yeşil bir ağaçtır. üzerinde böğrölce gibi dâneleri biter. üçer üçer yaprağı olur", YAD. 305b
habbü'l-kar	: "kabak çekirdeği", YAD. 305b
habbü'l-mahleb	: "germeşk? tohumu", YAD. 305b
habbü'l-mülûk	: "sütleğen", YAD. 305b

habbû'n-nîl	: "ağaca dolaşan sarmaşık tohumu ve çivit tohumudur", YAD. 305a
habbû'r rummân	: "nar tanesi", YAD. 305b
habbû'r-reşâd	: "hardal tanesi ve estebân tohumu ki üzerlik derler", YAD. 305b
habbû's sanavber	: "çam kozağı içi. gülнар da derler", YAD. 305b
habbû'z-zalem	: (a), habbu'l-lezîz, abdû'l-lezîz (cyperus esculentus)
habîs	: "hanekâ helvâ", YAD. 305b
hacâlet	: (a), heyecan
hacâmat	: (a), vücudun her hangi bir bölgesinden şişe ya da boynuz ile toplanmış kan almak
hâce ebû ali sînâ	: hekim ibni sina
hacer-i ermenî	: (a), ermeni taşı denilen ve tıbda ilaç olarak kullanılan bir madde
hacer-i lâciverdî	: (a), bk. hacer-i ermenî
hacer-i yehûd	: "beni isrâil zeytini denilen taş", YAD. 305a
hacerü'l- bakar	: "sığır ödünde olan taş ki hırze derler", YAD. 305a
hacerü'l-mesâne	: "insanın mesânesinden çıkan taşa derler", YAD. 305a
hadad	: hadad kim havlân-ı hindî dirler
hadek	: "bâdincân", YAD. 305b
hader	: "endâm ve a'zâ uyuşmaga dirler", YAD. 291a
hafakân	: (a), yürek oynaması, kalp sıkışması, çarpıntı; heyecân-ı kalbe uğramak, havf ve telâştan yürek çarpması, "bir marâzdır ki tamâm yürege yâuz nesneden iner yüregi oynâr tılb tılb ider andan yürek agrır andan agrısı başa çıkar başı agrıdır ve insânın eli ve ayagı sour buz gibi olur ve akılı gider bu marâz yâ soukdan veyâ harâretten hâsil olur", YAD. 287a
hâl	: "kâkle-i kebir", YAD. 315b
hâlî	: (a), boş
halîçe	: (a), kalça ve bel arası
hâlik	: (a), yaratıcı, allah
halîme	: bk. akça ot
hall	: "sirke", YAD. 306a
hallâf	: "söğüt ağacı", YAD. 306a
hall-i bâlifteh ?	: "şirugan yağı", YAD. 305b
halvâ	: (a), helvâ
hâm	: (a), olgunlaşmamış, pişmemiş, işlenmemiş
hamâdre ?	: bk. kemâderyus
hamâlâven	: "kuvvetlice ot", YAD. 306a
hamâm	: "güvercin", YAD. 305b
hamâtyûs	: "hindistan kozu yaprağı", YAD. 305b
hâmiz	: (a), hazm ettirici
hammâm ferşi	: hamamın taş döşemesi
hammâm	: (a), hamam
hamrâ	: (a), kırmızı renk, kızıl ısırık
hamt	: "misvâk ağacı", YAD. 306a

hanâzîr	: (a), sıraca adı verilen bir çıban; "türkce ötin kesme dirler ve hunâm dahi dirler", YAD. 229b
handakûn	: "yabân yoncası", YAD. 302a, 305a
hansi	: "göz taşı", YAD. 306b
hanzal	: (a), "ebucehil karpuzu", YAD. 305b (citrus colochynthis)
hâr müferrih	: sıcak ferahlatıcı
har mühre	: (f), bk., yılan boncugu
hâr	: sıcak, ateşli
haranî	: küçük kazan
harâret	: (a), hararet, sıcaklık.
harâret-i garîziyye	: (a), vücudun tabîî ısı
haraza	: "sıgır ödünden çıkar saru za'ferân gibi renklü olur", YAD. 264b, kesim hayvanlarının ödünde ve şirdeninde oluşan bir taş
harb tutan	: bk. kemâfiryûs
harbak	: (a), çöpleme otu; ak çöpleme (helleborus album) ve kara çöpleme (helleborus orientalis)
hardal	: (a), hardal otu, ak hardal (snapis alba) ve yabânî hardal (snapis arvensis) gibi türleri vardır
harîdî	: "çörek otu", YAD. 306a
harîr	: (a), ipek
harîre	: "kepek aşısı", YAD. 306a
harîre	: "unla sütün karışımına derler", YAD. 305b
harmeyân	: "kunduz hayası", YAD. 306a
harnûb	: "keçi boynuzu", YAD. 306a
harre	: "harre harf-i hâ ile ısırgu didikleri kızıl şişdir ne yerde gerekse insanın a'zasında çıkar belüricek kızarıp ısıtması olur gâyet kızardır bedeni veyâ ditredür "
harşâ	: "hardal", YAD. 305b
harşef	: "kenger", YAD. 305b
har-zehre	: "ağu ağacı", YAD. 306a
hâs	: (a), saf, arı, iyi
hasba, haspe	: (a), kızamık hastalığı
haşek	: "demir diken", YAD. 306a
hass	: "marul", YAD. 306a
hassü'l-himâr	: "eşek turbu", YAD. 306a
hâşâ	: "güveği otu. menekşe de derler", YAD. 305b
haşhâş	: afyon başı", YAD. 306a (papaver somniferum)
haşîşetü'z-zecâce	: "yabân fesleğenidir", YAD. 306a, krş. yapışak
hatarlu	: (a) tehlikeli
hatâtîf	: kırlangıçlar
hatmî	: (a), hatmî (athaea officinalis); ebegümeciye benzer, ondan daha büyük bir çiçek olup, kurusu haşlanarak, göğsü yumuşatmak için içilir.
havân	: (f), havan
havâss, hâssa	: insân ve sâir hayvanatdaki duygu hâssası; havâss-ı hamse,

	görmek, işitmek, koku, lezzet, dokunmak ve duymaktır
havf	: (a), korku
havlân	: "hint sermesi", YAD. 305b
havlincan	: (f), havlican (rihizoma galangae), "türkçe kulunç otu derler", YAD. 197a, 306a
havuç	: havuç (daucus carota)
havvârî	: "ak ekmek", YAD. 305b
hâya	: (f), testis
hayrbuvâ	: (a), afrika kakulesi (amomum melegueta rose.)
hayr-ı bevvâ	: "kakle-i sıgar", YAD. 306a
hayrî	: "hayrî meşhûr otdur kim türkçe mısır benefşesi dirler ve menekşe renklisine gice koktugundan parisice şebboy dirler ve sarusu ve beyâzı gündüz kokar, menşûr çiçeği dahi derler", YAD. 146a, 210a, 306a, 314b
hayufârikûn	: sarı kantaron, yara otu, mayasıl otu, koyun kıran, kılıç otu, binbir delik, hiperikun (hypericum perforatum).
hayyü'l-alem	: "kaya kuruğu, bu iki sınıftır", YAD. 305a
hayz	: (a), adet olma, regl
hayza	: (a), bir tür sancı, kolera, "karın burusudur", YAD. 287b
hâzime	: midedeki eritici, sindirici kuvvet
hazrâ	: (a), çitlenbik ağacı (pistaciae terebinthus), habbetü'l-hazrâ, çitlenbik yemişi, bk. menkûs,
helîle	: (f), helile otu, muhtelif türleri vardır (terminalia)
helyum	: helyûn demektir. fâriside mârcûçe derler", YAD. 315b
helyûn	: "tilki kuyruğu denilen bir ottur. kuş konmaz da derler. iki türlüdür", YAD. 315b
herîse	: (f), döğme buğday ve etin uzun süre kaynatılması ile yapılan macun kıvamında bir yemek, keşkek
hevceme	: "kızıl kök", YAD. 305b
hevk	: "yârpûz denilen ottur", YAD. 305b
heykele	: "it üzümü denilen ottur.", YAD. 306a
hezeyân	: (a), hezeyan
hılt	: (a), karışım, besinlerin midede sindirildikten sonra kan, balgam, safrâ ve sevda maddelerinden her biri
hıltît	: (a), kadı ağacı, şeytan boku ve bundan elde edilen zamk (ferula assa-foetida), "kâsnî", YAD. 305a
hınnâ	: "kadınlar ellerine yakarlar. yapraktan olur", YAD. 305a, kına
hınta	: "buğday", YAD. 305b
hınzır agarşagı	: bk. buhûr-ı meryem
hırazma urmak	: hırızma vurmak başı ustura ile yer yer kanatmak. başta çok ince delikler açmak. bazı hayvanların ağzına ve burnuna takılan halka. bazı ülkelerde kadınların burunlarına takılan süs halkası.
hırb tutan	: bk. kemâfiryûs
hırbak	: "karaca ot", YAD. 306a
hısrım	: "koruk, fâriside gure derler. ya'ni olmamış hâm

hışım	: (a), kızgınlık
hıtâ şehri	: hıtay, çin
hıyâr	: (a), salatalık (cucumis satius)
hıyârşenbe	: bk. hıyârşenber
hıyârşenber	: (a), hıyarçenber, acur (cassia fistula), "hıyârşenberin bir sınıfı hindî, bir sınıfı kâbilî ve bir sınıfı mısırîdir. en iyisi hindîdir", YAD. 306a
hızırılyâs	: ibn-i şerîf'in hazırladığı bir ilâç, "cankurtaran", YAD. 175b
hibr	: "mürekkep", YAD. 305b
hîl	: (f), hil otu, kakula otu (eletteris cadamomum); krş. kâkule, "kâkule-i sağır", YAD. 315b
hilâliye	: "sarı südi olur, za'ferân gibi. türkçe saruluk otu derler, kastamonî vilayetinde ol ota kelse otu dirler, mâmişâ nev'indendir", YAD. 191a, 191b, 243a, 243b
hindibâ	: (a), yaban marulu (cichorium endiba), krş. kâsnî, "künik çiçeği ve acı marul", YAD. 315b
hindustân kozı	: hindistan cevizi (cocus nucifera)
hiyûfârîkûn	: "sezâb yaprağına benzer bir ottur. uzunlu bir karış olur ve ak çiçekleri olur", YAD. 315b
hokka	: hokka, mürekkep kabı
hora	: (f), bk. âkile
horos	: (f), horoz
horperest	: "ebegümeci", YAD. 306a
hoşbûy	: (f), hoş koku
hubbâzî	: "ebem gümeci", YAD. 305b
hubs	: "demir boku", YAD. 306a
hukne	: (a), lavman, bağırsağa ilâç şırınga etmek, krş. ihtikân
hulbe	: "boy otu", YAD. 305a
hulûk	: "zâ'ferân", YAD. 306a
hulv	: "tatlı", YAD. 305b
humâr	: (a), sarhoşluk
humma	: (a), başta sıtma olmak üzere ateşli hastalıklara verilen genel ad
hummas, hummâz	: "kuzu kulağı", YAD. 305a, (rumex acetosella)
humma-yı dikk	: "ince ağrı dedikleri ısıtma", YAD. 226b
humma-yı gıbb	: bk. gıbb
humma-yı muhrika	: (a), "kara ağrı, derletme hastalığı, ağır hastalığı", YAD. 228a
humma-yı mutbika	: (a), bürüyen, tam sıtma
humma-yı rub	: (a), dört günde bir nöbeti gelen humma
humma-yı yevm	: (a), her gün tutan sıtma
hummus	: "nohut", YAD. 305b
humret	: "türkçe ısırgu dirler bir şişdir rengi kızıl olur veya saruya mâ'il olur", YAD. 292b
hunâm	: "hanazâr ve sıraca denilen maraz", YAD. 156a

hunnâk	: (a), boğmaca.boğazda arız olan illet.
hurde	: (f), kırık, kırılmış
hurde-fürûş	: (f), ufak tefek şeyler satan, çerçi
hurez	: "çuğan denilen köktür", YAD. 305b
hurf	: "hardal", YAD. 305b, "kerdeme tohumu ya'ni acı tere tohumu", YAD. 306a
hurfü'l-mâ'	: (a), su teresi, su kerdemesi (nasturtium officinale).
hurfü's-sütûh	: bk. kuş etmegi
hurmul	: "üzerlik tohumu", YAD. 305a
huss	: "hurma yaprağı", YAD. 306a
husye	: (a), bk. hayâ
husyetü's-sa'leb	: bk. tilkü taşacağı
huşk	: kuru
huşûnet	: (a), sertlik, kabalık, katılık
huvuh	: "şeftali", YAD. 306a
huzaz	: "hint sermesine derler. mekkî ile kullanılır", YAD. 305b
huzbe	: "çiğdem", YAD. 315b
hüdhüd	: "meşhûr kuştur", YAD. 315b
hürû'	: "kene ağacı", YAD. 305b
ıdhîr	: (a), tıbbî mekkî, esel-i hoşbû (antropogon schoenanthus)
ıdhîr-i mekkî	: (a), mekke ayrığı (cynodon dactylon), krş. ayruk", YAD. 302a
ılk-i rûmî	: "mastaki sakızı", YAD. 310b
ılkü'l-butm	: "menkûş sakızı", YAD. 310b
ıımızganmak	: (t), uyuklamak, azıcık uyumak
ınçkırık	: hıçkırık
ıref	: "tayyib", YAD. 311a
ırganmak	: (t), sallanmak, dışın sallanması
ırk	: (a), kök, damar
ırk-ı ceh	: "anduz", YAD. 311a
ırk-ı medenî	: "rişte", YAD. 247b
ırk-ı sûs	: "buyan kökü", YAD. 310b, meyan kökü
ırku'l-benât	: "ma'ribde biter yapraksız bir kızıl otdur bogasak otuna benzer, evzam dahi derler", YAD. 209a
ırku'n-nisâ	: (a), siyatik, yanbaş ağrısı, "nisâ tamarı demek olur bir agrıdır ki oylukda peydâ olur aşaga dizden yana iner", YAD. 216b
ırku's-sûs	: (a), meyan kökü, bk. buyân
ısırgu	: bk. humret
ısıtma	: sıtma hastalığı
ıssı	: ısı, sıcak
ıstarek	: "zeytin zamgı", YAD. 302b
ıstiflın	: "havuç", YAD. 302b
ıtır	: "merzencûş denilen ot", YAD. 311a
ıtrifil	: (a), bir macun türü
ıtrîfil	: "su yoncası", YAD. 302b
ıtrîlâl	: "kuzgun ayağı dedikleri ottur", YAD. 302a

itriye	: "erişte çorbası", YAD. 302b
ızfârü't-tıp	: "deyü tırnağı", YAD. 302b
ibrişim	: (a), ipek
iccâs	: "erik", YAD. 302a
idrâr	: (a), idrar, akıtma
ifrât	: (a), aşırı, fazla
igde	: igde ağacı (elaegnus angustifolia) ve meyvesi
igne yurdisı	: iğnenin iplik takılan yeri
ihlic	: "helile", YAD. 302b
ihtikân	: (a), bir uzva kan birikip, oranın şişip, kızarması, hukne yapmak, bk. hukne
ihtinâk	: (a), tıkanma, boğulma, nefes alamama
iki kardaş kanı	: bk. büssed
iklilü'l-melik	: (a), "koç boynuzu denilen ottur. kesilen tırnak gibi cilaya benzer nesnedir", YAD. 302a, (melilotus officinalis)
iklü'l-butm	: (a), terebentin, sakız ağacı, mengüş ağacının sakizi (pisticia terebenthus)
ilâc etmek	: ilaç yapmak, ilaç vermek
illet	: (a), hastalık
imtilâ	: (a), dolgunluk
ince agrı	: bk. hummâ-yı dık
incir	: incir (ficus carica)
ineb	: "üzüm", YAD. 311a
inebü'l-kelb	: "it üzümü", YAD. 311a
inebü's-sa'leb	: (a), "tilki üzümü, it üzümü", YAD. 310b, (rubus fruticosus)
inhitât	: (a), düşme, aşağı inme, bir şişin inmesi
inist	: (f), budur, bu şekildedir
innîn	: "iktidarşız, kısır, güçsüz, "süst adem ki zekeri kıvama gelmez", YAD. 206a
insânâ	: "muvizec", YAD. 302b
intişâr	: "göze su inmesi", YAD. 135a
irâk	: "misvâk ağacı", YAD. 303a
iri pâpâdya	: bk. sığır gözü
irilcik	: huşûnet, katılık, sertlik.
irin	: irin, iltihap
irsâ	: "süsen köküdür. boğum boğum olur ki menekşe derler", YAD. 188b, 302a
isfîdâc	: "aklık yani üstübec", YAD. 302b
isfinâh	: (y), ispanak (spinacia oleracea)
ishâl	: (a), ishâl, hafifleme, azalma, azaltma
ishâl-i mi'de	: "tâ'am mi'dede eglenmeyüb yürek sürmek", YAD. 287b
iskîl	: "ada soğanı", YAD. 302b
ismid	: "isfâhanda bulunur sürme denilen bir taştır", YAD. 302a
issi	: sıcak
istifrâg	: (a), kusmak, boşaltma, vücutta olan herhangi bir maddeyi azaltma

istirhâ	: (a), gevşeklik, gevşeme
istiskâ-yı tablî	: "göbek taşrâ çıka karnı şişe ağır ola çün karnın ovalar tabl gibi âvâzı ola ve tabl âvâzı gibi sadâ gele", YAD. 288a
istiskâ-yı zikkî	: (a), sirozun bir çeşidi, "marizin karnı ağır ola karnına el koyub çalkasalar ve bir yanından bir yanına döndürseler su ile tolu meşk gibi âvâz vire ve çalkana", YAD. 288a
ıştîhâ	: (a), iştah
it necîsi	: it, köpek boku
it üzümü	: it üzümü (solanum nigrum)
iydi	: bk. azbe
izâm	: "kemik", YAD. 310b
jengâr	: (f), bakır pası, göz taşı.
jîve	: civa
kab	: kabuk, kap
kabak	: kabak (cucur bita)
kâbız	: (a), tutan
kâbilî helîle	: bk. helîle
kabîtâ	: "ak helva", YAD. 313a
kabt	: "kara yonca", YAD. 312b
kâbûs	: (a), karabasan
kabz	: (a), tutma
kâçire	: "usfur tohumu", YAD. 313b
kadın tuzluğu	: diken üzümü (berberis crataegina)
kâdî	: "ışgun", YAD. 313b
kadid	: "kuru et", YAD. 313a
kaftân	: (a), elbise, kaftan
kâfûr	: (a), kâfûr otu ve bundan elde edilen koku (camphorosna monspeliaca)
kâhel	: (f), güçsüz, tembel, gevşek
kâhû	: "marul", YAD. 313b
kâkenc	: (a), "kanbil, tenbil otu", YAD. 178b, 313a gevey feneri (phisalis alkekengi)
kakım	: kakım (mustela erminca)
kakımak	: (t), öfkelenmek
kâkule	: (a), kakula otu, hil otu, genellikle hindistandan gelen bir baharat; krş. heyl
kâkule-i sagîr	: cevz-i bevât. (a), küçük hindistan cevizi (myristica fragrans)
kal'	: "kalay", YAD. 313a
kalâ'	: (a). "ağız ağrısı", YAD. 145a
kalb	: (a), kalp, yürek; bozuk
kalem-i jengâr	: bakır hidrokarbonat
kalerye	: bk. kan aldırma
kalî isfidâc	: bk. isfidâc kal'ı
kalkanît	: "kara boya ve kökü", YAD. 312a, 313a
kalkedâr	: "kızıl zâc", YAD. 312a
kalkıl	: "dağda biten narın tanesi ki ona nar-ı hindî derler",

	YAD. 313a
kalmûnya	: "çam sakızı", YAD. 313a
kalye	: (a), "yağda kavrulduktan sonra etsiz pişmiş sebze.
kamh ?	: buğday", YAD. 312b
kanâberî	: "sarı sütleğen", YAD. 312b
kanbâr	: "zencefre", YAD. 313a
kanbil	: bk. kâkûnec
kanbîl-i tâ'îfî	: "kuma benzer bir sarı nesnedir. yemenden gelir. aşçılar aş üzerine korlar", YAD. 312b
kanbît	: "bir nev' kelemdir", YAD. 312b
kand	: "şeker", YAD. 312b
kankrîs	: "yürek", YAD. 313a
kanluca ot	: bk. hilâliye
kantâflan	: "beşparmak otu", YAD. 312a
kantaryon	: (y), kantarun çiçeği (erythraea centaureum); "çayırarda biter kızıl çiçekli otdur kanda gerekse biter hekimlerde ve attârlarda çok ele girer, kızıl çiçekli bir ot", YAD. 127b, 312b
kar'	: "kabak", YAD. 312a
ka'r	: dip
kara agrı	: hummâ-yı muhrika
kara çörek otu	: krş. habbetü's-sevdâ
kara dut	: bk. dut
kara harbak	: "karaca ot", YAD. 186a, kara çöpleme (helloborus orientalis)
kara helîle	: bk. helîle
karaca ot	: bk. kara harbak
karanfil	: (a), karanfil (eugenia caryophyllata)
karânîyâ	: "kızılıcık", YAD. 313a
karasagu	: "sevdâ galebesi", YAD. 285a, (t), karaya çalan, karamsı
karasya	: "kiraz", YAD. 312b
karaz	: manat ağacının yemişi
kardamâna	: "türkçe kastamonu vilâyetinde sara derler. kuru ete ekerler. râziyâne tohumuna benzer. büyük, uzun ve enlidir", YAD. 312a, cerg-i sıra
karga dülegi	: "ziravend-i tavîl (aristolochia longa)
kârîs	: "ekşi yoğurt", YAD. 313a
karîs	: "ısırgan diken", YAD. 312b
karîs	: "sirkeli balık", YAD. 313a
kârûre	: (a), idrar tahlili için kullanılan cam kap şişe
karza agacı	: akakıya yemişinin ağacı.
karza	: "mısır dikeninde biten yemiş ya'ni kozak", YAD. 312b
kasab	: "kamış", YAD. 312a, (pharakmites australis)
kasabü'z-zerîre	: (a), kaz ayağı otu (chenopodium album)
kased	: "hıyar badrenk", YAD. 312b
kasem	: "keçi boynuzu", YAD. 312b
kâsnî	: (f), hindiba, yaban marulu, (cichorium endiva) "acı

kassâ'ül-himâr kökü	: "türkçe dölcek dibi derler", YAD. 230a
kasves	: "sarmaşık", YAD. 312a
kaşığı yorgunluk	: kuru yorgunluk
kâşem	: "amasya diyarında mendek dedikleri bir ottur", YAD. 313b
katâyîf	: "şekerli helva", YAD. 313a
katf	: "bazı otu", YAD. 312a
katı	: sert, pek, çok, şiddetli
katıma	: (t), katılma, sertleşme
katır boncugu	: bk., yılan boncugu
katır kuyruğu	: "hammâmlarda ve evlerde süpürge iderler taşlı bayırlarda biter sarı çiçeği ve incecik uzun budakları olur ve berk olur degme kerret oñmaz ve agaçdır yaprağı az olur ve incecik olur ve tohumları gılâf içinde olur çeşme-zen şeküllüce degirmice tohumu olur", YAD. 236a
katil ebih	: "ban dibi", YAD. 312b
kâtil	: (a), öldürücü
katlü'l-kelb	: "karaca ot", YAD. 312b
katlü'z-zi'b	: "sarı nergis", YAD. 312b
katrân ağacı	: katran elde edilen lübnan sediri de denilen bir sedir ağacı türü (cedrus libani)
katrân köpüğü	: katranın köpüğü
katrân	: (a), katran
kattâl	: (a), kâtılın cem'i, bk. kâtıl
katûnâ	: (a), pire otu, karnıyarık otu (plantago psyllium), bezr-i katûnâ, pire otu tohumu
kauk	: kavuk, mesâne
kaun	: kavun (citrillus melo)
kaurma	: kavurma, kızartma
kavkaz	: bk. farâsiyûn
kavund	: "bir yağdır", YAD. 312b
kaya korugu	: "iki cins olur biri taglarda biter ak ile kızıla mâ'ildir çiçeği dahi ak olur ve biri tâm saçaklarında biter yaprağı gök olur bu dahi kaya korugından addolunır", YAD. 274a
kaysûm	: "ayvadâne denilen ot", YAD. 312b
kaysûs	: "pamukluk otu", YAD. 313a
kaz ayagı	: "kim sular kenârında biter su teresiyle bile biter kerefis nev'indendir kitâblarda kerefisü'l-mâ' derler ya'ni su kerefisi demek olur ve cırcırü'l-mâ' dahi derler ve kurretü'l-ayn dahi derler", YAD. 113b
kebâb	: kebab
kebâbe	: (a), kebabe, kuyruklu biber (piper cubeba), "bir ottur", YAD. 313b

kebed	: "ciğer", YAD. 313b
kebere	: (a), gebre otu, kedi tırnağı (<i>capparis spinosa</i>)
kef	: (f), köpük
kefgîr	: kevgir
kehl	: "sürme", YAD. 313b
kehlîb	: "badincân", YAD. 313b
kehrübâ	: "samg arâbî kehrübâ farîsice kelimedir. saman kapıcı demektir. bir ağacın zamgıdır. yâhut mağrib denizinde veyâ taberistan denizinde su üzerinde bulunur. ma'deni ma'lum değildir. hamile kadın üzerinde taşırsa cenîne zarar vermez", YAD. 313a
kehrübâ, kehrübâr	: (a), kehrübâr
ke'k	: "kuru ekmek", YAD. 313b
kel	: saçsız
kelb necîsi	: köpek boku
kele türbüsi	: bk. farâsiyûn
kelem	: (a), lahana (<i>brassica oleracea</i>), bk. baklatü'l-ensâr
kelender	: 242a
kelse otu	: bk. hilâliye
kemâderyus	: "yer palamudu, kısacık mahmut, dalak otu, kemedris, hamadre", YAD. 313a (<i>teucrium chamaedrys</i>)
kemâet	: "mantar. acemler bu ota simârug derler", YAD. 313b
kemâfîtûs	: "sanavberü'l bir ottur arabîde arz derler türkîce harb tutan ve yer çamı derler", YAD. 198a, 313a
kemmûn	: (a), kimyon (<i>cuminum cyminum</i>)
kemmun	: "keşkek otu", YAD. 313a
kemük	: kemik
kendene	: "pırasa", YAD. 313a, (f), bk. farasiyûn
kendir	: "ak günlük", YAD. 145b, 151b, "günlük", YAD. 284b, 313a, "kenevir", YAD. 198b
kenevir	: "kendir", YAD. 198b
kenkîz	: "su kerdimesi?", YAD. 313b
kepek	: kepek
kere yağı	: tere yağı
kerefes	: (a), kereviz (<i>apium graveolens</i>)
kerefisü'l-mâ	: bk. kaz ayağı
kerenb	: "kelem ve lahana", YAD. 313b
kereş	: "acemler şikenbe derler. türkîce kursak demektir. kursak hayvanatta isti'mâl olunur. insanda mi'de kullanılır", YAD. 313b
kerevyâ	: (a), karaman kimyonu, krş. kurdumâne
kerkem	: "za'ferân", YAD. 313b
kerrâs	: bk. kendâne
kerseb	: "kerefes", YAD. 313b, bk. kerefes
kesîrâ	: (a), "keven dikeninden çıkarılan bir tür zamk, gön sakızı, kitre zamgı", YAD. 313a
kesr	: "ılgun ağacı", YAD. 313b

kesûs	: "sarmaşık farîside perşen derler", YAD. 313b
keşkâb	: (f), "arpa suyu ki hastalara ederler, bir şerbettir", YAD. 313b
keşûr	: (a), havuç, bk. havuç
ketem	: "çivit tohumudur", YAD. 313b
kettân	: keten (linum usitissimum), bundan yapılan dokuma
kezenbû	: "basra balı", YAD. 313b
kezer	: "havuç ya'ni keşûr", YAD. 313b
kezmâzec	: "yılgun yemişi ya'ni kuzgı ki etibbâ katında azbe demekle ma'ruftur", YAD. 313b
kezz	: "havuç", YAD. 313b
kılapa	: "sirke içinde yedi gün ıslanmış yine gölgede kurumuş olan mazaryûn", YAD. 193b
kinna	: "buna dâne çadırı derler", YAD. 312b
kırañ	: kenar
kırden	: bk. sigil
kırf	: "ağaç kabı ve nar", YAD. 313a
kırmız	: "bir hayvandır. pelit ağacının yaprakları üzerinde kızılca mercimek denli tanecikler olur. boyacılar onu alıp boya ederler", YAD. 312b
kısaç	: maşa
kıssa	: "hıyâr", YAD. 312b
kıssâ'ül-hımâr	: (a), eşek hıyarı, yaban hıyarı, karga düleği (ecballium elaterium)
kıssâü'l-hımâr	: "lâbada", YAD. 312b
kıvâm	: kıvam
kızamuk	: kızamık hastalığı
kızıl behmen	: bk. behmen
kızıl boya	: kızıl boya kökü (rubia tinctorum)
kızıl igde	: bk. igde
kızıl mâzû	: bk. mâzû
kibrit	: "kükürt", YAD. 313b
kîfâl tamarı	: baş damarı
kil	: (f), kil
kîl-i ermenî	: bk. bûre-yi ermeni
kil-i mahtûm	: kızıl toprak (terrasigillata ou de lemnos)
kilisa otu	: bk. hilâliye
kils	: "alçı", YAD. 313b
kimmûn	: bk. kemmûn
kimûlyâ	: "türkçe tabâşîr derler gargaram toprağı dahi derler ak toprak", YAD. 214a, 259b
kireç	: (a), kireç
kirez	: (y) kiraz (ceresus avium)
kişmiş	: "kuş üzümü", YAD. 312b
kişnîc	: bk. kişnîz
kişnîş	: (f), "çok güzel kokulu bir tohum, kara kimyon, kişniş otu (coriandrum sativum), kişnîz, kişnîc", YAD. 313b

kocalmak	: yaşlanmak
kokıyâ	: (a), çeşitli bitkilerden yapılan bir tür hap
kokyâ	: "fesleğene benzer bir ottur", YAD. 313a
koruk	: olgunlaşmamış ekşi üzüm
kovan otu	: bk. baderencbuye
koz	: (f), ceviz (jublans regia)
köknâr	: (f), köknar (abies cilicica) ve yemişi
köknâr	: "haşhâş", YAD. 313b
könik	: hindiba, bostan hindibası (cichorium intybus)
köpüg	: köpük
köpürtgen	: "sular kenârında biter na'na sûretlü dört biciklü sâkı olur iri yapraklı olur su içinde ve degirmen arklarında biter baldırı mor olur ve kara olur badıncan renginde olur ba'zılar göynük şehrinde kara olur dirler döğüb elle ovucak köpüklenür sabun gibi köpügü olur don yurlar andan ötürü türkler köpürtgen dirler ve karga sabunu dirler ve şam vilâyeti'nde sabunu'l-kak ve şerece-i ebî mülk de dirler", YAD. 123a, 230a, 250b
kûhî	: (f), dağa ait, dağla ilgili
kûkı	: "ağaç kunduzu", YAD. 312b
kûl	: "bakla-i fîk", YAD. 312a
kulagı	: "kim sular kenarında bulunur ve göller kenarlarında çok olur. sadece benzer ak ak olur. deniz kenarında olandan tatlu su kenarında olan eyüdü. deniz kenarında olan kara ve gök olur. kara ve gök yaramazdır, anları etmeyeler. ak olan kim tatlu su kenarında olur", YAD. 190a
kulunç	: "bir rîhdır ki ağırlı kim bağırsaklarda ağırlı bir bağırsaktır kulunç-ı ilavus dirler", YAD. 287b
kunduz hayâsı	: bk. çavşîr
kunduz taşagı	: bk. çavşîr
kunduz	: "bilinen bir hayvandır. suda olur", YAD. 313a
kunfud	: "kirpi", YAD. 312a
kurfe	: "dârçinî ve nar kabı", YAD. 312b
kurlagan	: et yaran, bk. dâhis
kurret-i ayn	: "kerefis", YAD. 312b
kurs	: (a), yuvarlak, hap şeklinde ilaç
kursak	: kuş midesi
kurtlu ot	: bk. kust-ı telh
kurtum	: "uspur tohumu", YAD. 312a
kurtum-ı hindî	: "çivit tohumu", YAD. 284a
kurûh	: (a), yaralar
kurûh-ı em'â	: (a), bağırsak yaraları
kust yagı	: "türkçe safrâ dirler", YAD. 174a
kust	: (a), kust otu ve bunun kökünden elde edilen ilaç; kust-ı hindî ve kust-ı arabî diye iki türü bilinmekte (costus), "rumda biten bir köktür", YAD. 312b
kust-ı telh	: "şamdan gelür iznik şehrinde dahi çok biter iznik

	şehrinde gıcık otu dirler ve burusa şehrinde kurtluot derler", YAD. 240b
kuş ayagı	: bk. ricli'l-gurâb
kuş etmegi	: "yollar kenârında biter otçagızdır bi-aynihi tere yapragına benzer uvacık yapragı olur gedüklüce, ak çiçeği olur tam üzerinde dahi biter tam teresi derler. arapça huruf's-sütûh derler tere gibi tîzligi olur. üç bucakluca gılâfluca sünbûse şekillüce olur. içinde uvacık tohum olur kızılca akçılca tuderî tohumuna benzer. bi-aynihi ve ekin kenârında ve gerekse biter", YAD. 202a
kutn	: "pamuk", YAD. 312a
kutûr	: "tamzıracak nesne", YAD. 141a
kuzgun ayagı	: bk. ricli't-tayr, itrilâl
kuzgun	: kuzgun, kuş
kuzu butragı	: bk. gâfes
kuzu paçası	: kuzunun ayaklarından yapılan bir yemek
kükürd	: (a), kükürt
kül'üb	: "ak çuğan", YAD. 313b
külye	: "buna acemler gürde derler. türkîce böbrekdir ki koyun, kuzu, oğlak ve sığır böbreğidir", YAD. 313a
kümesserî	: "armut yemişi", YAD. 313b
künced	: "susam", YAD. 313b
kündür	: "çamsakızı", YAD. 314b
kündüse	: "çöğen denilen kök", YAD. 313a
künik	: hindiba, bostan hindibası (cichorium intybus)
kürâ'	: "paça", YAD. 313b
kürkî	: "turna kuşu", YAD. 313b
kürrâs	: "pırasa", YAD. 313b
kürsine	: "burçak", YAD. 313b
küsfüretü balgam	: "kişniç dedikleri ottur", YAD. 313b
küzâz	: (f), sinir gerilmesi, sinir spazmı, tatanoz
küzbüze	: "kişniç dedikleri tohum", YAD. 313b
lâciverd	: (f), lâciverd taşı
lâden	: (f), laden otu (citris cileticus) ve bundan elde edilen zambak
lâgıbe	: "kızıl sütleğen", YAD. 314a
lahana	: bk. baklatü'l-ensâr
lâhışe	: "tutmaç aş", YAD. 314a
lahm	: "et", YAD. 314a
lakve	: (a), yüz felci, "ağız inlemek, ademin ağız ve burnu ve yüzi gözi egilür", YAD. 129a, 286b
lâ'uk	: "ta'rîfü'l-la'ûk el-la'ûk bi'l-feth yalamak ve bunda la'ûk demek hemân ma'cûn sûretlü olur lakin biraz ter olur pâlûda veş olur kıvâmda ve bu la'ûk yalamlu olur gaflet olunmaya", YAD. 152a
lâvz	: (a), bk. badem
lâzân	: "laden", YAD. 314a

leben	: "süt", YAD. 314a
lebenü'l-halîb	: "yoğurt", YAD. 314a
leblâb	: "sarmaşığın bir nev'idir. bağ ve ekinler arasında biter. yanında ne bulunursa ona sarmaşır", YAD. 314a
leked	: "ak un", YAD. 314a
let	: "çekirdek", YAD. 314a
levz	: "badem", YAD. 314a
levzibec	: "bâdem helvası", YAD. 314a
leyyine	: (a), yumuşak, mutedil
lezic	: (a), koyu yapışkan
lift	: "havuc", YAD. 314a
lihâmü'z-zehab	: "altın otu", YAD. 314a
lihyetü't-teys	: (a), "teke sakalı otu" (tragopogon porrifolius)", YAD. 196a, 314a
limni aşusu	: bk. kîl-i mahtûm
limonâ	: "limon suyu", YAD. 314a
limûn	: (y), "limon" (citrus limonum), YAD. 314a
lisânü'l-asâfir	: (a), kuş dili bitkisi (rosmarinus officinalis), "serçe dili derler diş budak ağacı yemişi", YAD. 314a
lisânü'l-hamel	: (a), sinir otu, bağa yaprağı (plantago majormedia)
lisânü's-sevr	: bk. sığır dili
livvâh	: "deve sütü", YAD. 314a
lu'âb	: (a), salya, bitki suyu. kaynatılan bitki suyunun üzerinde oluşan pekteleşmiş kısım
lu'be	: "sürincân", YAD. 314a
lûfâ	: "kaya kuruğu", YAD. 314a
lûfe	: "yılan boncuğu", YAD. 314a
lûbbân	: "günlük", YAD. 314a
lûbiyâ	: "bıçakcıların kullandığı nesnedir", YAD. 314a
lûbnî	: "mey'a-i sâile", YAD. 314a
lûf	: "yılan bacağı", YAD. 314a
lûffâh	: "yebrûhü's-sanem", YAD. 314a
lû'lü	: "inci", YAD. 314a
mâ	: (a), su
mâ'il-cemme	: mürekkep balığı.
mâ'il-cübn	: "peynir suyu", "süt çürüğüdür", YAD. 125a, 315a
mâ'il-fevâkih	: "mevve suları "
mâ'il-karatîn	: "100 dirhem balı 200 dirhem su ile kaynatıp üç bölükte biri kalır", YAD. 315a
ma'cûn	: (a), bir gurub ilacın ortak adı
mâdde	: (a), madde, element, öge
ma'den	: (a), maden
mâgez	: "keçi", YAD. 314b
magrete	: "aşı denilen kızıl boya", YAD. 314b
mags	: "göbek burusu, göbek burmak ve bağırsaklarda yel olmak bu marâz soukdan hâsıl olur", YAD. 175b, 287b
mâh-ı pervîn	: bk. cevdâr

mâhizehre	: "sığır kuyruğu dedikleri ot", YAD. 314b
mahleb	: "azerbâyecândan gelir", YAD. 314b
mahmûde	: (a), mahmudiye otu (convolvulus scammonia), krş. sakmûnyâ
mahmûm	: hummalı, hummaya tutulmuş olan
mâhudâne	: "habbül'l-mülûk", YAD. 314b
mahz	: (a), halis, temiz, katkısız, tam
mâi's-ş-â'ir	: "arpa suyu", YAD. 315a
mak'ad	: (a), oturak yeri, anüs
makâl	: (a), mukl, günlük ağacı (boswellia carteri)
makâlû'l-yehud	: (a), bk. makâl
malank	: "baldır yarası", YAD. 247b
mâlîhülyâ	: (a, y), melankoli; "delûlûkdür ki ademin fikrin ve endişesin azdırır ve ifsâd ider ve gassalu olur ve halvet sever ve ademden kaçır ve tîzcek kâkar? ve beyhûde yâvuz endişeler söyler", YAD. 286b
mâmîrân	: (f), kırlangıç otu (chelodonium majus), "ulama denilen otun kökü", YAD. 314b
mâmîrân-ı çînî	: (a), bk. mâmîrân, mâmîrân-ı rûmî
mâmîrân-ı rûmî	: YAD. 256a, 257b, bk. ulama otu
mâmîşâ	: "türkçe yelpence derler", YAD. 314b
maraz	: (a), hastalık
mârco	: "helyûn", YAD. 314b
mârçîl	: "hindistan kozu", YAD. 314b
mark	: "çorba", YAD. 315a
markaşışâ	: "bakır çıkan bir taştır", YAD. 315a
marsime	: "râyihası hûb otçagız kim evlerde ve bağçelerde dikerler gedüklüce yassıca uzun ve söbü yaprakları olur", YAD. 210a
martûb	: rutubetlenmiş, yaş
marûl	: (y), marul (lactuca sativa)
mâs	: "elmâs", YAD. 315a
mastaki	: "sakız", YAD. 314b, sakız ağacından elde edilen bir tür reçine ve bu reçine ile terbiye edilmiş rakı (pistacia lentiscus)
masûs	: "sirke ile pişmiş güvercin", YAD. 315a
mâş	: "merdümek türkçe fikin derler", YAD. 314b
matancana	: "tava büryanı", YAD. 315a
matbûh	: (a), pişirilmiş şeyler
mâzeryû	: "su nergisi", YAD. 314b
mazeryûn	: "türkçe kılâpa derler. zeytun yapragına benzer bi-aynihi yapragı olur", YAD. 193b, 260a, 314b
mazmaza	: (a), gargara
mâzû	: (f), mazı (thuya)
mec	: "mercimek", YAD. 315a
meci'	: "pişmiş hurmâ", YAD. 315a
meflûc	: (a), felçli

mehîz	: "ayran", YAD. 315a
melâlet	: (a), melüllük, usanma, bıkmak, çekinme
melek	: "burçak", YAD. 315a
memzûc	: (a), karışmış, mecz olmuş
menekûş	: menengiç, çıtlık, sakızlak, çitlenbik (pistacia terebinthus)
menî	: (a), meni, sperm
menkûs	: (a), bk. hazrâ
menn	: "terengübîn", YAD. 314b
menne	: (a), ölçü birimi, 1028 gram
merâhim	: merhemler
merâr	: "kekrek ot", YAD. 315a
merâre	: "öddür, ciğerde olur", YAD. 315a
mercan kökü, dibi	: bk. büssek
mercimek aş	: krş., taşıl
mercimek	: (f), mercimek (lens culinaris)
merhem	: (a), merhem
merk-i mefâcât	: (a), ani ölüm
mermer	: "meşhûr beyâz taşır", YAD. 315a
merri	: "ekmek aş", YAD. 315a
mersîn	: (y), mersin ağacı ve yemişi
merten	: "yağlı etmek", YAD. 315a
merve	: "reyhân-ı tayyib", YAD. 315a, "yârpûzun bir nev'idir", YAD. 314b
merzencûş, merzengûş	: "yârpûz nev'indendir", YAD. 314b
mesâne	: (a), bk. kavuk
mesed	: "hurmâ kabuğu", YAD. 315a
mesken	: (a), ev
meşâmlar	: (a), ter çıkan gözenekler
meşîme	: bk. oğlan sunu, döl yatığı
mevîzec	: (f), yaban üzümü (delphinium staphisagria)
mevt	: (a), ölüm
mevt-i mefâcâ	: bk. merk-i mefâcât
mevz	: "şam üzümü", YAD. 314b
mey'a-yı sâile	: sığala, bk. mî'a
meybih	: (f), ayva suyu
meyfuhte, -ç	: "pişirilmiş şarâbtır. üzüm suyu dörtte biri kalıncaya kadar kaynatılır. ondan sonra ona şeker ve bal katılır", YAD. 195b, 197b, 315a
meyfuhteç	: "peypuhte", YAD. 315a
meyhoş	: "ekşirek", YAD. 315a
meypuhte	: (f), sıcak şarap
meysûsen	: "sûsen şarabı", YAD. 315a
meyyibe	: "ayva şarabı", YAD. 315a
mezî	: "bir kimesne ile oynamakda ve görüb imrenmekde zekerden inzâl olana mezî derler", YAD. 205b
mezîk	: "sulu süt", YAD. 315a
mıknatıs	: (g), mıknatıs

mısır baklası	: bk. delüce bakla
mısır benefşesi	: bk. hayrî
mî'a	: (a), günlük ağacı, sıgala ağacı (liquidambar orientalis) mey'a-i sâile kim karagünlük revâgıdır kim menteş ilinden gelür eyü râyihası olur türkçe zîgâla derler
mî'a-i sa'ile	: (a), "zigale, günlük ağacı, sıgala ağacı", YAD. 314a (liquidambar orientalis)
mişû	: "mercimek", YAD. 315a
midâd	: "mürekkep", YAD. 315a
mi'de	: (a), mide
mihek	: "karanfil", YAD. 315a
milh	: "tuz", YAD. 314b
miltât	: "yüce dağlarda biten deyu tırnağı", YAD. 315a
mirâre	: "yere düşünce biten bir ottur", YAD. 315a
mîs	: "yaban biberi", YAD. 314b
misk-i taramişeg	: "berr yârpûzunun bir çeşitidir. ba'zılar türkçe ona felsekûn derler", YAD. 314b
mismâriyye	: bk. sigil
mişe	: meşe, bk. bellût
mişmiş	: "zerdalü", YAD. 314b
mu	: "dağ üzümünün kökü", YAD. 314b
mû	: "fû ve mû dedikleri ot burçlarda ve kayalu yerde biter çetük otu yaprağı gibi gediklüce uzunca olur ve egretmegi çıkar uzanur depesinde ak çiçeği olur uvacık ve kızılığa meyl ider. azcık yaprağının aşagısı azcık yassıca uçları incecik düğüm düğüm olur ve kökler söbice uçları sivrice olur. taşlıca yerde mişe dibinde biter bahârda çiçeklenür ve güzün dahi yapraklanır. kış içinde yaprağıyla durur, katı souk olunca râyihası hûb olur bi-aynihi sünbül-i hindî râyihası gibi kokusu olur ve çetük dahi sever sünbülü sevdiği gibi ba'zılar çetük otu dahi derler. arablar sünbül-i iklitî derler ba'zı arablar asârûn nev'inden dutarlar ve fû ol otcagızın kökidir türkler anâ çâşîr derler", YAD. 196ab
mugâs	: "meşhûrdur. mugâs-î irakî derler. zamanın hekimlerinden onu bilen azdır. semiz ve a'zayı kavi eylemekte acıptır. nar ağacı köküdür. bağdatta ve hindistanda biter", YAD. 314b
mugâs-ı irakî	: bk. mugâs
muglâb	: (a), bir tür şurup
muh	: "beyni", YAD. 315a
muhâlif	: (a), ters, uygun olmayan, uymayan
muhallisa	: "ef'i tiryâki", YAD. 314b
muharrem köyü	: gelibolu'da bir köy, YAD. 185a
muhât	: (a), burun akıntısı
muhrika	: (a), ateşli, hararetlî, yakan
muhz	: "süt", YAD. 315a

mukaddeme	: (a), başlangıç, giriş
mukaşşer	: (a), kurutulmuş kabuk
mukavvem	: (a), kıvama getirilmiş
mukîmü'z-zemin	: "kötürümler kaldırıcı", YAD. 272a
mukl	: (a), günlük ağacı, bk. günlüğ
mukl	: "kızıl zamg", YAD. 315a
mukl	: "mukl-i mekkî derler", YAD. 314b
mum revgan	: mum yağı
mumyâ	: "adem perverdesi", YAD. 315a
muna'nâ	: (a), naneli nar şarabı
mungazî	: (a), keçi derisi
munzic	: (a), olgunlaştırıcı, hazmettirici
murifâ	: "yaban sünbülüdür. ak çiçekleri olur", YAD. 315a
musaffâ	: (a), saflaştırılmış
muslah	: (a), ıslah edilmiş
mu'tedil	: ılıman, orta halli
muvâfık	: uygun
muy-ı çeşm	: "gözde biten kıl", YAD. 287a
mücerreb	: (a), tecrübe edilmiş, denenmiş
mücevef	: (a), içi boşaltılmış, oyulmuş
müdâme	: "şarâb", YAD. 315a
müferrihü'l-ahzân	: "calinus hekîm lisânü's-sevre müferrihü'l-ahzân diyü ad virmiş", YAD. 161b
müferrihât	: (a), ferahlatan, ferahlatıcı
müherrâ	: (a), devaları lif lif yapışık olana kadar kaynatma
mühre	: omurga kemiği
mükerrer	: (a), tekrarlanmış
mülûhiyâ	: "ebegümecinin kızılı", YAD. 314b
mün'akid	: düğüm, düğümlenmiş
münakkî	: (a), temizlenmiş, ayıklanmış
mürd	: "mersin", YAD. 314b
mürdesenc	: (f), tabîî kurşun dioksit, "kurşun ve gümüşten hasıl olur", YAD. 314b
mürebbâ	: terbiye edilmiş
mürr	: (a), mirrâ adı verilen ve arabistan'da yetişen bir ağacın zamkı ve usaresi (comiphora myrrha)
mürr-i sâfi	: "mürr-i mekkî derler acı bir nesnedir", YAD. 314b
mürtek	: "mürdeseng", YAD. 315a
müsehhan	: "ısıtılmış su", YAD. 315a
müşk	: (f), misk
müştemil	: (a), kavrayan, içine alan
müteharrik tamar	: (a), yürek damarı, atar damar
nabk	: "sedir ağacının yemişi", YAD. 315b
nabz, nabız	: (a), nabız
nâfi'	: (a), faydalı
nahl	: "hurma", YAD. 315b
namâzbur	: (f), bir tür bağırsak paraziti, "bağırsaklarda uvacık kurdlar

nâmîdlik	: (f), ümitsizlik, krş. nevmîdlik
nân	: (f), ekmek
na'nâ	: (a), nane (mentha piperita)
nânhâh	: (f), anason, anîsûn, "kemmûn mülûğü", YAD. 315b
nar	: bk. enâr
nârbâc	: "nârdenk aşî", YAD. 315b
nârcîl	: hindistan kozu", YAD. 315b
nârdeng	: (a), nar pekmezi
nârdîn	: "sünbül-i rûmî", YAD. 315b
nârenc	: "turunc", YAD. 315b
nâ-resîde	: (f), reşit olmamış
nâr-ı müşk	: (f), nâr-ı mîsrî ve nâr-ı hindî adları ile de bilinen beyaz ve hoş kokulu çiçekleri olan bir ağaç, "ufacık nar gibi olur", YAD. 315b
nâsûr	: nasır
nâtîf	: "sabûnî helvâ", YAD. 315b
natrûn	: güherçile, borak; "kızıl boradır mîsrî'dan gelür, çoraktan dizilmiş bûre-i ermenî", YAD. 163b, 315b
natul	: "edviye kaynadıktan sonra bir mikdâr penbe yâhûd bir bez pâresini ol suya ısladup marazlu olan uzv üzre ıssıcakla koyalar "
nazc	: (a), olgunlaşmak, kemâle ermek
nâzle	: (a), nezle, "türkîce nûzle dirler ol dahi başdan göze ve dişe ve kulaga souk ile iner bir marâzdr", YAD. 287a
ne'âm	: deve kuşu", YAD. 315b
nebât şekerî	: şeker kamışı şekerî
nebât	: "cümle sükkerin iyisidir", YAD. 315b
necîl	: "ayrık otu", YAD. 315b
necîs	: dışkı
necm	: bk. necîl
nefes	: nefes
neft	: "neft yağı, su yağdır", YAD. 315b
nemâm	: "marsama", YAD. 315b
nemle	: "uvacık kabarcıklara dirler ki birbirine üleşmiş veya yassıca ola ve acımağla ve gicimekle ola ve ola kim bir karacık ola cemre cîmle cimle kabarcıklar ola ıssı ve yandırıcı ve tîz kara ve sulu olmaya", YAD. 218b
nemnâk	: (f), nemli
nergis, nergis	: "nergis. ehl-i rûmun zerrîn-i kadeh dedikleri ottur", YAD. 315b
nerm	: (f), yumuşak, latif, mutedil, hafif, krş. leyyine
nesrîn	: "yaban gülüdür. ak çiçektir", YAD. 315b
neşter	: (a), neşter
nevâi't-temr	: "hurma çekirdeği", YAD. 315b
nevbet	: (a), hastalık nöbeti
nevmîd	: (f), ümitsizlik, ye's

nevr	: "çiçek", YAD. 315b
neyleç	: "çivit", YAD. 315b
nıkrıs	: (a), gut hastalığı, ayak şişmesi, "topuk ağrısı, nıkrıs odur ki topukdan baş parmagına değin şişe", YAD. 289b
nihâd	: (a), tabiat, huy, yaratılış
nikâb	: çocuk örtüsü. doğan çocuğun ana karnında dış çevresini kaplayan zar. kadınlar çocuk doğurduğunda veya doğan çocukla birlikte çıkan nesneye nikâb derler.
nîlûfer	: (f), nilüfer çiçeği (nymphaea)
nîmberşüt	: "pişmiş çılpir", YAD. 315b
nısyân	: (a), unutkanlık, bunamak
nişâ	: "nişâsta", YAD. 315b
nişân	: (f), belirti
nişasta	: (f), nişasta
nohûd	: (f), nohut
nukû'	: (a), çeşitli bitkilerin suyundan hazırlanan şurup
nûre	: "harzeme", YAD. 315b
nûşâdır soganı	: bk. basal-ı unsul
nûşîdâr soganı	: yabân soganı
nühâle	: "kepek", YAD. 315b
nühâs	: "bakır", YAD. 315b
nühâs-ı muhrik	: "rastık taşı", YAD. 315b
nüşâdır	: "ada soganı", YAD. 315b
od	: ateş
oglan sunu	: "meşîme, döl yatağı", YAD. 213a
oglan	: oğlan, çocuk
oglancık, oglancuk	: küçük çocuk
oglancıklar hastalığı	: "ümmü's-sıbyân derler sar'a nev'indendir", YAD. 227a
ogulotı	: bk. bâdrenbûya
oñmak	: iyileşmek
oñuldmak	: iyileştirmek
orta	: "sarı ağaç kökü", YAD. 303a
ot içmek	: ilaç içmek
öd	: öd maddesi, bk. safra
ög	: (t), akıl
örgüc	: hörgüç
örümcek evi	: "örümcek ağı"
ötin kesme	: hanâzîr, sıraca illeti
öyken	: akciğer
pâdişâhâne	: padişahlara yaraşır
palüde	: (f), süzölmüş, saflaştırılmış
panbuk	: (f), pamuk
pâpâdyâ	: (f, y), papatya (matricaria chamomilla), krş. bâbûnec
pazu	: pazı (beta vulgaris)
pelin	: (t), krş, afsentîn-i rûmî
peltek	: dil kekemeliği
penbe	: pamuk

pencküş	: "ayid ağacı", YAD. 304a
perhîz	: (f), perhîz
persiyavşân	: "baldırı kara dedikleri ottur. ba'zı vilâyetlerde buna su sünbülü derler", YAD. 304a, krş. baldırıkara
perverde	: (f), terbiye etmek
perverde-i sevm	: terbiye edilmiş sarımsak
peygamber çiçeği	: mavi kantaron (centaurea cyanus), "topalak sûretlü bir ot olur hûb rayihâlu, içi kızılırak ak çiçeği olur", YAD. 143a, 155b, 174a, 184b, 230b, "kökü karaca otdur", 204a
pezîr	: (a, f), kabul eden
pil-i zehreç	: "katır kuyruğu denilen ağaçtır", YAD. 303a
pîr	: (f), yaşlı, ihtiyar
puhte	: (f), pişirilmiş
râ	: "cevz-i hindî", YAD. 307b
ra'âd	: "balık", YAD. 307a
râh	: "süci", YAD. 307a
rahîk	: "sâf süci", YAD. 307a
rakîk	: (a), berrak, ince, yufka
râsen	: "anduz. arabîde cinâh dahi derler", YAD. 307a
râsnı	: "anduz kökü", YAD. 307a
râsuht	: "rastık taşı. fâriside rû-yı süht ve arabîde nühâs-ı hazık derler", YAD. 307a
ra'se	: (a), el ayak titremesi, kısmî felç, "ademin yâ eli veyâ başı ditrer eller ayaklar amelden kalur veyâhûd cemî' a'zâsı ditrer", YAD. 286b
ratbe	: "yonca", YAD. 307b
râtiyânec	: "çam sakızı, bk.", YAD. 247a, 307a
râvend	: (f), kök, bitki kökü
râvend-i çînî	: (f), râvend (rheum officinale baill)
râyb	: "yoğurt", YAD. 307a
râyihâ	: (a), koku
râziyâne	: (f), rezene otu, tere, dere otu, hıyar turşusuna konan bir ot (foeniculum vulgare)
râziyânec	: "raziyâne", YAD. 307a
reb'î	: ilkbahara ait, ilkbahar ayları veya günleri
rebv	: (a), astım
recce	: "gül goncası", YAD. 307a
rehbîn	: "süt çürüğü", YAD. 307a
rehl	: çörek otu", YAD. 307a
rekân	: "za'ferân", YAD. 307b
rem	: (a), kemik çürümesi
remed-i çeşm	: "göz ağrısı", YAD. 287a
rend	: "defne ağacı ve ud ağacı", YAD. 307b
resîde	: yetişmiş, erişmiş, kemale ermiş
resm	: zehir
reşâd	: "yüzerlik", YAD. 307a
retyâ	: "çam sakızı", YAD. 307a

revâs	: "su teresi", YAD. 307b
reybâs	: "eşhun denilen ottur. ekşidir", YAD. 307a
reyhân	: (a), reyhan (ocimum basilicum), "fesleğen", YAD. 307a
reyhânî	: (a), reyhan ile ilgili, reyhana ait
reyvâc	: "kuzu kulağı ve ayrık otu ki işhûn derler", YAD. 307b
rezâkî	: "ak susam", YAD. 307a
ritîl	: (a), litre, bk. ölçüler kısmı
rîbâs ve reybâs	: "ayrık adı verilen ottur. işhûn ve ışkûn da derler", YAD. 307b
ricle	: "bakle'l-hümeke ya'ni semiz otu", YAD. 307a
ricli'l-gurâb	: bk. ricli't-tayr
ricli't-tayr	: kuş ayağı, ıtrilâl, ricli't-tayr, ricli'l-gurâb
rikâk	: "saçta pişen yufka denilen ekmektir", YAD. 307b
rîm	: (f), "irin", YAD. 149b, 155b
rîmm	: (a), çürümüş kemik
rîsâr	: "dirki kabağı ve bâdincânı ve eyvânı pişirip balla edilir. soğan turşusuna da derler", YAD. 307b
rişte	: (a), ayakta olan yara, krş. ırk-ı medenî
riyâzât	: (a), spor, beden hareketleri
riyâzet	: (a), perhîz
ru'âf	: "burun kanaması, burundan kan akması", YAD. 286b
rub'	: (a), nöbeti dört günde bir tutan sıtma
rub' dirhem	: "yani bir denk", YAD. 137b
rub' ısıtma	: (a), nöbeti dört günde bir tutan sıtma
rubb	: "her nesnenin akide olmuş suyu", YAD. 307b
rubb-ı süs	: (a), "buyân dibi", YAD. 154b, 307a
rûgan	: (f), yağ
rummân	: "nar", YAD. 307a
rummâneyn-i	
rûşnâlık	: aydınlık
rutûbet	: (a), nem
rûbbi'l-ineb	: "üzüm pekmezi", YAD. 307a
rûsûb	: (a), tortu, çökerti
sa yagı	: tere yağı
sa'b	: (a), çetin, zor, müşgil, zorlu
sâb	: "kekrek ot", YAD. 309b
sabır	: (a), sarı sabır (aloe)
sabır-ı uskuturî	: bk. sabır
sabunü'l-kak	: bk. köpürtgen
sadef otu	: (a), yazı yaprağı, biganos, bk. pazu
sadenc-i adesi	
sâdic-i hindî	: "kolay bulunmaz. bu zamanın tabibler bilmeyip tenbul yaprağı kullanırlar. ibn-i baytar da böyle demiştir. bu hindistanda biten bir ağaçtır", YAD. 308a, (a), hind sümbülü (nardus tachys jatamansi)
sa'fe ve şîrîne	: "bu illet ekser başda olur kurı ve yaş olur sulanur ve irinlenür ve birbirine ulaşub yapışır ve ziyâde olub

sa'fe

yaramaz olıcak kele yaklaşır oglancıklarda çok vaki' olur ve yüzde dahi olur sa'fe deyu ufacık çibânlarla ve sivilcelere dirler ki ekser âdemin yüzünde çıkar", YAD. 242b, 243a

sâfi

: (a), çocukların baş ve yüzünde görülen kaşıntılı bir cilt hastalığı. "es-sa'fe uvacık sivilcelerdir kızıl kızıl bedende çıkar yandırır ve acır gine sancır gibi bedeni acıdır ve yaz gününde çok vâki' olur "

safrâ

: (a), saf, arı
: (a), safra, vücudu teşkil eden dört unsurdan birisi, öd maddesi

safrâvî

: (a), safralı, safraya ait

safsaf

: "söğüt ağacı", YAD. 309b

safyâ

: "yabanda biten bağnûs", YAD. 304b

sagal

: bir nohud yemeği, krş. âb-ı efrencî

sahc-ı em'â

: (a), bağırsak enfeksiyonu

sahk etmek

: döğmek, ezmek

sahrâ

: (a), çöl

sakankur

: "kum balığı", YAD. 308a

sakardiyûn

: "yaban sarmısağı", YAD. 309a

sakf

: (a), dam, evin damı

sakız

: sakız, bitki usâresi

sakil

: aşığı, bayağı, avam

sakhmûnyâ

: "mahmûde", YAD. 308a

sahrât

: "yoğurt", YAD. 309b

sa'leb

: "tilki", YAD. 304b

salyâr

: (y), salya

sam yeli

: sıcak zararlı bir rüzgar, krş. semim yeli

sâmaryûmâ

: bk. bambul otu

samg

: "ağaç pusu?", YAD. 309b

samgü'l-batm

: "benefşe samğı", YAD. 309b

samgü'l-şukrân

: "ferfiyûn", YAD. 309b

sâmin

: "böğrölce", YAD. 304b

sanâb

: "hardal ile döğülmüş üzüm", YAD. 309b

sanavber

: "çam ağacı", YAD. 309b

sancu

: sancı

sandal

: sandal ağacı, ak sandal (santalum album), kızıl sandal (piterocarbua santalinus), sarı sandal (fringilla spinus), "sarı bir ağaçtır", YAD. 309b

sar, sar'a

: (a), sara hastalığı, "türkiyede uçuk ve tuturak dahi dirler", YAD. 286b

sarad

: "yer bağırsığı", YAD. 309b

saramsak

: sarmısak (allium sativum)

sarb

: keskin, kuvvetli

sarmaşık

: "divarlarda ve burçlarda olur ve agaca sarmaşur. yassı yeşil yaprağı olur ve salkımluca yemişi olur", YAD. 191b

sarpalanmak	: doğumda müşkil çekmek
saru helîle	: bk. helîle
sarulıg	: sarılık hastalığı
saruluk otu	: bk. hilâliye
sa'ter	: (a), güveyi otu; halk arasında zater denilen ot (origanum vulgare), "kekik otu", YAD. 308a
savlic	: "misk", YAD. 310a
sayruluk	: hastalık
sâzek	: "çirâke sakızlı çam ağacı", YAD. 308a
sebât-ı sehrîye	: (a), uykusuzluk
sebel	: göze arız olan hafif bir perde, gözün dumanlı görmesine sebep olur
sebel-i çeşm	: "bir marâzdır ki gözi kaplar güyâ ki perdedir", YAD. 287a
sebestân	: "hüşmele?", YAD. 308a
sebt	: "yonca", YAD. 308a
sebyûs	: "bezr-i kutunâ", YAD. 308a
sebzek	: "zerdeçav ve haşîş ki esrâr derler", YAD. 308a
sech	: "sech diyü bagırsak sıyrındısına dirler [sech bagırsakda olur bir marazdır]", YAD. 171b
secîre	: "üzüm cubrası", YAD. 304b
sefer	: yolculuk
sefercel	: (f), "ayva", YAD. 308a, (cidonia vulgaris)
sekbâc	: "sirkeli aş", YAD. 308a
sekbineç	: (f), salatalığa benzer bir bitki ve bundan elde edilen zamk (saga penon), "gürcistandan gelen bir ağaç zamkıdır", YAD. 308a
sekte	: (a), felç, inme, "ânsızın yürürken veyâ otururken insân düşse meyyit gibi ya'ni ölü gibi ola", YAD. 286b
selâk	: "göz kapâklarının kenârları kızıl olur ve kalın olur kim kalınlığından devrilür", YAD. 136a
selâmetlik	: (a), kurtuluş, esenlik
selc	: "kar", YAD. 304b
seleh, selek	: "cügündür denilen ottur", YAD. 308a
seleme	: "mantar", YAD. 308a
selesü'l-bevl	: (a), prostat hastalığı, "adem sidügün tutamaz", YAD. 289a
seliha	: (a), seylan tarçın kabuğu (cinnamomun ceylanici)
selihe	: "katır kuyruğu denilen otun köküdür", YAD. 308a
semek	: "balık", YAD. 308a
semeryûn	: "kerefis dişi", YAD. 308a
semmûr	: (a), samur ve bu hayvanın kürkü
semûm yeli	: (a), sam yeli
semüz ot	: töhmekân, soğukluk otu
semüzlik	: şişmanlık
senbûse	: "samsa denilen yemek", YAD. 308a
senced	: "kızıl iğde", YAD. 308a
senderûs	: "kehrübâ nev'inden bir ağaçtır. ammâ kehrübâdan

	yumuşaktır ve acıdır", YAD. 308a
seng-i tutya	: "ismid denilen taştır", YAD. 308a
sepistân	: "boyan, bozca ot ve üzerlik", YAD. 308b
sepistân	: "hoş kokulu bir çeşit nesnedir", YAD. 309a
serâcû'l-katrâb	: "ebrusanem", YAD. 308a
sere	: (t), açık ve gergin olan başparmak ile işaret parmağı uçları arasındaki uzaklık
seretân	: "yengeç", YAD. 308a
sergüle	: sergüle otu (plumbago zeylanica) ve kökünden elde edilen bir ilaç, "sergüle dedigimiz ota arabca şîtarac dirler felâsifeye girür", YAD. 148b, krş. şîtarac
serham	: "şalgam", YAD. 308a
serhas	: "kuzgun ayağı derler", YAD. 308a, "kanbîl otu", YAD. 178a, krş. kanbîl, kâkünec
serîd	: "tirit dedikleri yemek", YAD. 304b
sersâm	: (f), baş ve beynin dönüp, aklın toplanamaması, menencit hastalığı
sert	: "çiriş ?", YAD. 304b
serv ağacı	: (f), selvi ağacı (cupressus sempervirens)
sevdâ	: (a), vücudu oluşturduğu kabul edilen dört ana unsurdan biri, kara safra
sevdâvî	: (a), sevdâ ile alakalı
sevm	: "sarmısak", YAD. 304b
sezâb	: "sâdef denilen ottur. râyihası iyidir. rumca bu ota boğnos derler", YAD. 308a, sedef otu (ruta graveolens)
sıdr, sedir	: "kırdâ biten bir ağaçtır", YAD. 308b
sıgır dili	: "dikenlüce uzunca yaprakları olur yere yayılı biter ba'zısının kökü kıvıllı olur gâvzebân (f), lisânî's-sevr (a) dirler", YAD. 144b, 154a, 226b, 313a, (anchusa officinalis)
sıgır gözü	: iri papatya
sıgır kuyruğu	: sıgır kuyruğu otu (verbascum), krş. mahî zehre.
sınmış	: kırılmış
sırçalı kab	: çinî kab
sırh	: "taze süt", YAD. 309b
sidik	: sidik, südük, krş. bevl
sigil	: "bir sivilcedir ki küçük ve katı olur bu sivil birkaç nev'dir bir nev'in başı yarık olur ve bir nev'in olmaz bir nev' dahi mismâriyye dirler başı büyük ve dibi ince olur bir mih gibi turur bir nev' dahi uzun olur arapça kırdan dirler", YAD. 288a
sîgûn	: "kaynar su ki kibrit ma'deninden gelir", YAD. 304b
sikencübîn	: (f), bal, şeker ve türlü meyvelerin öz suyundan yapılan şuruba verilen ad, "sirkeli bal", YAD. 308a
sikengür	: "it üzümü", YAD. 308b
sîl	: "ayrık dedikleri ottur", YAD. 304b
sil'a	: (a), vücutta olan ur

sill zahmeti	: (a), verem, tüberküloz
sîlsâliyûs	: (y), yeşil yapraklı tıbbî bir bitki (assafeetida)
simsim	: "susam", YAD. 308a
sinâ-yı mekkî	: (a), sinameki (cassia officinalis)
sîne	: (f), göğüs, sadr, bağır
sinir	: sinir
sinirlü ot	: bk. sinirli yaprak
sinirlü yaprak	: sinir otu, bağa yaprağı (plantago major), krş. lisânü'l-hamel
sinürmek	: (t), sindirmek, hazmetmek
sipistân	: (f), sibistan ağacı (cordia mixa) ve meyvesi
sirhiş	: "eğrelti denilen ottur. erkeği ve dişisi olur", YAD. 308a
sirîsim	: "yelem ya'ni tutkaldır", YAD. 309a
sirke	: (f), sirke
sîsâlyûs	: ayı kulağının tohumudur", YAD. 308a
sivilce	: sivilce
skolofenderyûn	: "kebere kökü", YAD. 308b
sogan	: soğan (allium)
sogulcan	: "bağırsaklarda uzun uzun ak kurd olmak", YAD. 287b
souk	: soğuk
söğüd ağacı	: söğüt ağacı (salix)
spend, spendân	: "yüzerlik tohumu ki kötü göz şerrinden korumak için tütsü ederler", "bezr-i kutunâdır. ispetân da derler", YAD. 309a
spendân-ı sepîd	: "bazılar ak hardal derler ve bazılar yüzerlik tohumu derler", YAD. 186a
su kerefisi	: bk. kurretü'l-ayn
su'âl	: "öksürükdür başdan bir souk nesne öykene iner insânı öksürdür", YAD. 287a
subâr	: "temrhindî", YAD. 309b
su'd	: "topalak", YAD. 308a
sudâ'	: "baş ağrısı", YAD. 286b
sufûf	: (a), toz halindeki ilaçlar
suhare	: "kıkırdak", YAD. 309b
suht	: "menbûş ağacı", YAD. 308a
sûi'l-mizâc	: (a), mizac bozukluğu
sultan otu	: bk. akça ot.
sûm	: sarımsak
sumâk	: (a), sumak (rhus coriafia)
surh	: (f), kırmızı
surincân	: (f), sorincan ağacı (colchicum autumnale), "eğri kestanedir. yund dişi ve göz çiçeği dibinin soğanı da derler. sürincândan murât köküdür bunun çiçeğine çiğdem derler", YAD. 215a, 308a, krş. eğri kestone
sûs	: boyan otu", YAD. 308a
sûsâm	: (a), susam (sesamum indicum)
sutel	: "cügündür", YAD. 309b

sübûs	: "kepek", YAD. 308a
süci	: şarap
süd	: süt
südde	: (a), mide dolgunluğu, çeşitli organlarda görülen tutukluk
süfûf	: tuz halinde kullanılan ilâç
süg, sük	: it kasarı, tilki taşı (orchis hircina), krş. husseyütü's-sâ'leb, YAD. 308a
süglün kuşu	: sülün
sükûn	: (a), durgunluk, sakinlik, huzur.
sülâf	: "ayı süci?", YAD. 308a
sümn	: "yağ", YAD. 308a
sümük	: bk. muhât
sünbül	: (a), sünbül (hyacinthus orientalis)
sünbüle	: "buğday başı", YAD. 308a
sünbül-i esed	: "fatrâsâlyûn kökü", YAD. 198a
sünbül-i hindî	: (a), sünbül-i hindî (nardustachys jatamansi), krş. nardin
sünbül-i iklitî	: bk. mû, fû
sünbül-i rûmî	: "türkçe çetük ya'ni kedi otu. derler. asârûna benzer ve asârûn nev'inden kabul edilir. kokusu sünbül-i hindî kokusu gibidir. kedi sever ve görünce yüzüne gözüne sürer", YAD. 308a
sünnetlüce ot	: "yapragı künik çiçeği yapragına benzer gediklüce südlüce yapragı olur saruca küçürek yapragı olur incecik çöpler gibi budakları olur depesinde ve budaklarının ortalarında şâm debbosu çomacı gibi tohumları olur sigil şekillü her debbosu kim uvacık başcağızlar der debbosuna benzer sekiz yapraklı debbûsî gibidir hemân uvacık debbosudur sekiz yapraklı kalur her birisini aded ya'ni sayısın her tarafından sekizdir artık ve eksik degildir kanda gerekse biter çayırlar ve bayırlarda biter ekin aralarında biter", YAD. 245b, 182b, 183a
sünük	: kemik
sürûr	: (a), sevinç
süsen dibi	: bk. abîre
süsen	: "zenbû çiçeği", YAD. 308a
süsen	: süsen (iris)
süst	: (f), gevşek, güçsüz
süt çürüğü	: süttten elde edilen artık su.
şâbâh	: "pirinç darısı", YAD. 309b
şâdgâm	: (f), memnun, mesrur olma
şâf	: (f), fitil
şâh tamarı	: krş. vedecân
şâh-ı bellût	: "kestâne", YAD. 309b
şahm	: (a), et, sebze ve meyvelerin etli kısmı, "iç yağdır. ördek tavuk ve diğer kuşların iç yağı gibi", YAD. 309a
şahm-ı hanzal	: "ebûcehil karpuzu içi", YAD. 309a
shahterec	: "shahtere otu", YAD. 309a, (fumaria officinalis)

şahye	: "bulamaç aş", YAD. 308a
şa'îr	: "arpa", YAD. 309a
şa'îre	: "türkçe it dirseği", YAD. 134b, bir göz hastalığı
şakâkul	: (a), yabanî havuç, kara kök (pastinaca sativa)
şakayıku'n-nu'mân	: "gelincik çiçeği", YAD. 309a
şakika ağrısı	: (a), yarım baş ağrısı, migren
şakika	: (a), "tûlak ağrısıdır ki başın iki tarafı sakal başlarıdır", YAD. 286b
şalgam	: (f), şalgam (brassica rapa)
şam fıstığı	: antepfıstığı (pistacia vera)
şarâb	: (a), şarap, şurup, şerbet
şarâb-ı hummâz-ı ütrüc	: (a), "ağaç kavunu ekşisi şarâbı", YAD. 164a
şarâbü'l-cins	: "demürboku şarâbı", YAD. 171a
şa'rü'l-fevâd	: "baldırı kara", YAD. 309a
şavsa	: (a), zâtü'l-cenb
şâzîlik	: (f), sevinç
şebboy	: (f), bk. hayrî
şeb-i yemenî	: (a), şab, bakır sülfat, göz taşı
şebrem	: "sütleğen otudur. sütleğen nev'inden 1 zirâ' miktârı boyu olur ve çok boğumları olur", YAD. 309a
şebş	: "durak otu", YAD. 309a
şecere-i ebî mülk	: bk. köpürtgen
şeceretü'l-gâr	: "defne ağacı", YAD. 309b
şeftalu	: (f), şeftali (persica vulgaris)
şehd	: "bal", YAD. 309a
şehdâ nec	: "kendir tohumu", YAD. 309a
şehyâr	: "eşek turbu", YAD. 309b
şekâgi	: "dikenli bir ottur. iki zirâ' miktârı baldırı olur. içi boş ve tülûrek yaprağı olur. tepesinde dikenli başı olur. içinde kızılca ufacık çiçeği olur. etibba katında bilinir. fi'ili kâbız ve müceffedir", YAD. 309b
şekk	: "sıçan otu", YAD. 309a
şelcem	: "şalgam", YAD. 309a
şell	: "hindistânda biten ayva", YAD. 309a
şemr	: "râziyâne", YAD. 196b
şemrâh	: "hurma dalı", YAD. 309b
şencâr	: "hıyâr", YAD. 309a
şencâr	: "eklîl kökü ki kızıl boyadır. mumcular mum diplerini onunla boyarlar", YAD. 309a
şerâ	: "türkçe kurdeşeni", YAD. 236a
şerâyîn	: (a), şiryân, büyük damar, atar damar
şerâz	: "süzme", YAD. 309b
şerbetler	: içecekler
şernîde	: "kavun", YAD. 309b
şevâ	: "biryân", YAD. 309b
şevke	: "diken", YAD. 309b
seybetü'l-acüz	: "çögen", YAD. 309b

şeylem	: "buğdayda biten karamak ve delüce", YAD. 309b
şinhıyâr	: (f), acur, şenhiyar (cucumus anguria)
şîh-i ermeni	: "yavşân", YAD. 309a
şikâk	: bozuşma, uyusmazlık, anlaşmazlık
şikâr	: (f), av
şîn-i hıyâr	: "mısırdı olur bir cins hıyârdır", YAD. 309b
şîre, şîrâ	: (f), sıra
şîrec	: "şîrûgan yağı", YAD. 309b
şîrhışt	: (f), cāvşîr otu (ferula alaeochytris) ve bundan elde edilen zamk; "basra balı", YAD. 309bkrş. çavşîr
şîrûgan	: (f), şırlağan, susam yağı
şitarac	: "sergüle denilen acı köktür", YAD. 309a
şorba	: (f), çorba
şû'â	: (a), ısıık
şuht	: "kayın ağacı", YAD. 309b
şukrân	: (a), bk. baldıran
şûnîz	: "kara çörek", YAD. 309a
şûnîz	: nigella sativa(l).siyâhdâne(f)
şükûhe	: "demir dikenî", YAD. 309b
şüvkerân	: "baldıran denilen ottur", YAD. 309a
ta'âm	: (a), yemek
tab'	: "mühür ya'ni hatem", YAD. 310a
tabâ	: "kuru et", YAD. 310a
tabâşîr	: "tebeşir denilen ak bir topraktır", YAD. 310a, bk. tîn-i kimûlya
taberzed	: "şeker envâ'ından bir nev'dir", YAD. 310a
tabî'at	: (a), insanın yapısı
tabîb	: (a), tabib, doktor
tabîh	: (a), suda haşlanmış
tâbk	: "saçla pişen etmeğin yufka gibisi", YAD. 310a
tafşîl aşı	: (a), "mercimeği sirkeyle bişircek tafşîl aşı dirler", "mercimek aşı", YAD. 170a, 228a, 310a
tahef	: "darı etmeği", YAD. 310a
tâhin	: (a), tahin
tahleb	: "su üzerinde olan yosundur ki mercimek gibi yeşilce olur, kurbaga yosunu", YAD. 310a
tâ'îf	: taif şehri
talag, talak	: dalak
talk	: "alçı", YAD. 310a
tam teresi	: dam teresi, krş. kuş etmegi
tamar	: damar
tamla	: "fâliç", YAD.236b
tamzurmak	: damlatmak
tanâvül	: (a), alıp yeme, alınıp yenilme
tânbul	: "tereng yaprağı", YAD. 304a
tarancübîn	: "terengübîn", YAD. 310a
tarâsît	: "deve dikenî", YAD. 310a

tarâşkûk	: "kûnik çiçeği", YAD. 310b
tarı, taru	: darı (<i>panicum uiliaceum</i>)
tartavâ	: "tutmaç aş", YAD. 310a
taş kerefisi	: bk. fetrasalimon
taş	: taş, dış, yabanî
tataranbo	: "bâdrencbûye", YAD. 310a
tauk	: tavuk
tâ'ün	: (a), veba
tavşâncıl	: kartal cinsinden yırtıcı bir kuş
tâyfi	: "kirde ekmeği", YAD. 310a
tebâşir-i hindî	: (f), hint kamışı şekeri
teberrüz	: görünme, ortaya çıkma
teke sakalı	: teke sakalı otu (<i>tropogon porrifolius</i>), krş. yelmük
tekmid	: (a), "tuz ve kepeği tavada kavurup veya darıyı ısıtıp ağrıyan diş üzerine tutmak", YAD. 149a
telyîn	: yumuşatma, sakinleştirme.
temr	: "hurâm", YAD. 304a
temrhindi	: "hindistan eriğidir. hind, yemen, basra ve karalar vilâyetinde biter", YAD. 304a, (<i>tamarindus indica</i>)
temûl	: "sarı sütleğen", YAD. 304a
tenbûl	: "meşhûr bir yapraktır. hind vilâyetinde olur. gerçi basarlar, yerler çok rağbet edilir", YAD. 304a
tendürüstlük	: (f), sağlıklı olma, sağlamlılık
tenkâr	: "bir tuz, burak-ı hindî", YAD. 304b
tenkiye	: su vererek kalın bağırsağı temizlemekte kullanılan alet veya işlem. vücudun her hangi bir bölgesinin zararlı maddelerden temizlenmesi yöntemi, krş. ihtikân
tennûr	: (a), tandır, ekmek pişirecek ocak, soba
ter ü tîb	: taze ve güzel kokulu
ter	: (f), taze; yaş, nemli özelliğe sahip
tere	: (f), marul, maydanos benzeri yeşil sebzeler, -tere otu
terementin	: butm ağacı zamgı
terencübîn, terengübîn:	: (f), basra balı, bir tür kudret helvası. "kudret helvası", YAD. 304a
termis	: "türkce termiye, delüce bakla", YAD. 178a
termiş	: "böğürtlen", YAD. 304a
termiye	: (y), acı bakla, bk. turmus
teşennüc	: (a), büzüşme, spazm, adalelerin kasılması, gerilip, büzüşmesi, "sinir bozulması", YAD. 131b
teşne	: (f), susamak, susuzluk
teşvîş	: karıştırma, işleri bir birine karıştırma
tetre	: "sumak yaprağı", YAD. 304a
tetrenbûye	: "kedi otudur. oğul otu da derler", YAD. 304a
tevahhuş	: (a), ümitsizliğe kapılmak, yalnızlıktan korkmak
tihâl	: "talâk ve dalak şişi", YAD. 288b, 310a
tîlâ idmek	: bir sıvıyı sürmek.
tırm	: "asel ya'ni bal", YAD. 310b

tîhûç	: "çil kuşu", YAD. 310a
timûr	: "hırze ki sığır ödünden çıkar", YAD. 304a
tîn	: "incir", YAD. 304a, (a), kıl, tıbbî kıl
tîn-i mahtûm	: "limni adası balçığıdır mihrli olur", YAD. 310a
tînü'l-ermenî	: "kil-i ermenî", YAD. 310a
tiryâfiliyye	: bk. ıtrıfil
tiryâk	: (a), genellikle panzehir niteliğinde olan bir grup macuna verilen isim.
tîz	: tez, hızlı, acele
tohmekân	: (f), "semiz otu, soğukluk" (portulace oleracea), YAD. 180a, 245a, 304a
tohm-ı merg	: "yumurta", YAD. 304a
tokla	: tok karın ile
tomalan	: (t), arap mantarı, keme
ton	: don, elbise
tonma	: donmak, görevini yapamaz hale gelmek, göz tonması gibi
tonuz	: domuz
topalak	: kırk boğum, su'd kökü (cyperus rotundus), krş. emlec-i münakkı
tubâl	: "tûvâl ki demirden çıkar demir boku derler", YAD. 304a
tûc	: "kalayla bakırdan olur. türkiyede dahi kullanılır", YAD. 304a
tudak	: dudak
tuderî	: "habbü'l-haşâştır. kuş etmeği derler", YAD. 304a
tuhme	: (f), peklik, hazımsızlık, "türkçe imtilâ dirler tâ'am mi'dede fâsîd olmaktır", YAD. 289a
tuluñ	: "şakîkâ", YAD. 229b, 286b, krş. şakîka
turak otu	: turak otu, dere otu, rezene (anethum graveolens)
turfâ	: "ılgun ağacı, fârisice kez derler. bu ağacın yemişine arapça semeretü't-turfâ fârisice kezmazu derler. bu turfâ dört sınıftır. biri adam boyu kadar yaprağı servi yaprağına benzer ve biri ondan eltaftır. yaprağı az ve çiçeği ak olur", YAD. 310a
turmus	: "türkçe termiye derler. delüce bakla ve acı bakla da derler", YAD. 304a
tarsûs	: "bındık, bir ottur. müdevver mantara benzer", YAD. 310b
turşu	: turşu
туру gelmek	: (t), ayağa kalkmak
turunc	: turunc, bk. ağaç kavunu; acem kavunu, "arabca nârenc", YAD. 146a, 152a, 304a
tût	: "dut", YAD. 304a
tûtî	: "bilinen kuştur", YAD. 310b
tûtiyâ	: "merzû", YAD. 136a
tutmaç	: "ma'rûf aştır. arapça lakâşe derler", YAD. 304a, eski bir türk yemeği

tuturak	: "sar'a hastalığı", YAD. 286b, krş., uçuk, sar'a
tuvak	: "yüzü perdeli, nikâbli doğan çocuk", YAD. 251b
tuvla	: "ebegümeci", YAD. 304a
tuzla otu	: bk. uşnân
tüffâh	: (a), elma (pyrus malus)
tüffâh	: "elma", YAD. 304a
türbid	: (f), türbit otu (conculvulus turpethum): "bir ot köküdür. içi boştur iyisi ak olandır", YAD. 304a
türş gıdâlar	: turşu ve benzeri ekşi gıdalar
türşe	: "kuzu kulağı denilen ottur", YAD. 304a
tütün	: tütün, duman
tütüz	: (t), tütsü, koku vermek için bir şey yakıp tüttürmek
uçuk	: "sar'a hastalığı", YAD. 127a, krş., sar'a ve tuturak
ûd	: (a), öd ağacı (aquilaria agallocha)
ûd-ı belesân	: (a), azak egiri, egir otu (acorus calanus)
ûd-ı hindî	: (a), hind öd ağacı, yalan öd ağacı (aloexylon agallochum lour)
ûdu's-salîb	: (a) favâniya, (a) ayı gülü, şakayık (paoenia officinalis), "bâladı otu", YAD. 311a
ufûnet	: (a), iltihap
ukar	: "süçi hamuri?", YAD. 311a
ukkâb	: "tavşancıl kuşu", YAD. 310b
ulama otu	: "hendeklerde ve sulu çayırarda ve bataklarda ve gölgeli sular kenârında biter. çam ağacı gib yüzü olur ince ince uzun yaprağı olur ve bogun bogun olur içi kovuk olur. at kuyruguna benzer at otu derler biçerler ata yedürürler", YAD. 203a
ulîk	: "böğürtlen", YAD. 311a
umretü't-turfa	: krş. azbe, yılgun, gezmâzû
unced	: "çekirdeği çıkmış üzüm", YAD. 311a
unkûd	: "üzüm salkımı", YAD. 311b
unnâb	: (a), "kızıl iğde", YAD. 310 büvez ağacı (sorbus aucuparis)
unsul	: "ada soğanı", YAD. 310b
untûvâne	: "deve tabanı", YAD. 311a
unutsaklık	: unutkanlık
urmak	: vurmak
uruk-ı cembr	: "kızıl ardıç", YAD. 311a
uruk-ı safrâ	: (a), zerdeçöp, zerdeçal (cucurma longa)
urukü's-safr	: "zerdeçâv", YAD. 310b
urûsperde	: bk. kanbil, kâkûnec
us	: akıl
usâre	: (a), özsü, sıkılan bir meyvenin suyu
usfûr	: "sabır çiçeği", YAD. 311a
uskordiyûn	: "yaban sarmısağı", YAD. 302b
uskulofenderyûn	: "kebere dibi", YAD. 303a
uskûrûn	: "demir tevâli", YAD. 302b
uskutûrî	: (y), sabır otunun bir türü

usrü'l-bevl	: "sidik tutulması", YAD. vr, 201a
ustuhdos	: (y), karabaş otu (lavandula stoechas), "karakan çiçeği, kara börklü", YAD. 302a
usûl	: (a), ilaç yapımında kullanılan bitki kökleri
uşak	: uşak otu, bk. çadır uşağı
uşıye	: "tarhana ki kış zahiresidir", YAD. 311a
uşnân	: "türkçe çöğen derler. envâ'ı olur. burusa'da deniz kenarında ve tuzlada biter, tuzla otu da derler", YAD. 185b, 241b, 311a
uşne	: (a), ağaç yosunu, ketencik (mescus aboreus); "bellûd yosunu", YAD. 165a, 303a
uvanma	: ezilme
uyhu	: uyku
uyuz	: uyuz hastalığı
uzâme	: "deve tabanı otu", YAD. 311a
uzun yavşân	: bk. afsentîn
uzv	: (a), uzuv, organ
üdrük?	: "dağ arvisi", YAD. 303a
ümîdvârlık	: ümitli olmak, umut kesmemek
ümmü'l-habâyis	: (a), kötülüklerin anası
ümmü's-sıbyân	: (a), havale, epilepsi
üşend	: "nilüfer", YAD. 302b
üşeylem tamarı	: (a), baselik (atar damar) damarının bölümü
üşküre	: (f), çorba tası, tas.
ütrüc	: "turunç", YAD. 302a
ütrünc	: "ağaç kavunu", YAD. 302a
üyyüfilisâ ?	: "bânbel otu", YAD. 303a
üzölmek	: üzülmek, kesilmek
vaca'-i mefâsıl	: (a), eklemler ağrısı. krş, bendükşeler ağrısı
vada'	: "it boncuğu", YAD. 315b
vada'	: "yılan boncuğu", YAD. 315b
vahîti	: "ufacık kara üzüm", YAD. 315b
vahşîrek	: "horasânî denilen nesne", YAD. 315b
vakt-i ibtidâ	: (a), başlangıç vakti
vakt-i intihâ	: (a), sonuca ulaşma vakti, son bulma
vakt-i tezâyüd	: (a), artış zamanı
varak	: "kâğıt", YAD. 316a
varaku'n-nîl	: "çivit yaprağı", YAD. 315b
vaşak	: bk. dâne çadır
vebâ	: (a), ta'ûn
vecc	: "eğir otu", YAD. 315b
vedecân	: şahdamarı
vedî	: "işemekden sonra yelimşik inen nesneye vedî derler", YAD. 205b
verem	: (a), şiş, ur, çıban.
vesâvis-i sevdâiyye	: (a), sevdâ(kara safra)'dan hasıl olan vesveseler.
vesîc	: "dağ kişnici", YAD. 315b

vesme	: "çivit yaprağı", YAD. 315b
vesvâs	: (a), kuruntu, vesvese
vetîre	: "ak kel", YAD. 315b
vi'ât	: "sarı gül", YAD. 315b
vukıyye	: bk. ölçüler bölümü
yabân kabuğı	: bk. döngel
yabân sarımsağı	: bk. uskurdyûn
yabân soganı	: bk. ada soğanı, bk. basal-ı unsul
yabân	: yabânî, ehil olmayan
yâbis	: (a), kuruluk
yagr	: (t), sırt, sırtın yukarı kürek kısmı
yahni	: (f), yahni yemeğı
yaktîn	: "kabak ağacı", YAD. 315b
yaku	: deriyi kabartıp, su akıtmak veya para edip, işletmek için bedenin bir yerine yapıştırılan yakıcı şey
yâkût	: "meşhûr taşır", YAD. 315b
yâkûtî	: "kızıl üzüm", YAD. 315b
yalama tuz	: kaya tuzu
yalpanca	: bk. hilâliye
yan agrısı	: bk. ırku'n-nisâ
yanbaşı	: bk. ırku'n-nisâ
yânîtis	: "su dolabı", YAD. 199a
yapışak	: "arapça haşîsetü'z-zücâc", YAD. 243a, krş., hilâliye
yara	: yara, cerh
yarında	: ertesi gün
yârpûz	: yârpûz (mentha pulegium)
yâsemîn	: (f), yasemin (jasminum officinale)
yaş havâ	: nemli hava
yaş	: taze, nemli, ıslak
yâves	: "baldırı kara", YAD. 315b
yavşân	: yavşân otu (artemisia). değişik türleri bulunmaktadır.
yavuz	: yaramaz, kötü
yayak	: yaya
yaz	: yaz, yaz mevsimi
yebrûh	: "ebrû sanem ki insana benzeyen ottur", YAD. 315b
yel	: 1. rüzgar, yel; 2. bağırsak gazları, romatizmal ağrılar gibi hastalık etkenleri
yelmük	: bk. teke sakalı
yemen	: yemen ülkesi
yemiş	: çeşitli bitkilerin yenilen tohum ve meyvelerinin genel adı
yenice	: yenice şehri
yenmece	: bk. âkile
yentüb	: "bignos tohumu", YAD. 315b
yerakân	: (a), sarılık
yerakân-ı asfer	: "sarı sarılık dır ol yerakân kim sarudur âdemin gevdesi zerdeçöb gibi saru ola", YAD. 190b, 288a
yerakân-ı esved	: "kara sarılık", YAD. 288a

yerbû'	: "arap tavşanı", YAD. 315b
yeşil uşnân	: "türkce çögen dirler", YAD. 188b, müfredât-ı ibn-i baytar'da şecere-i ebî melek,
yetü'	: "sütlege", YAD. 315b
yıl fasılları	: yılın bölümleri, mevsimler
yıl	: yıl, sene
yılan boncugu	: "hurde-fürûşlarda bulunur gev çiçekdir mühreciklere benzer. pârsice har mûhre derler ve türkice katır boncugu derler. katır yularlarına ve it haltasına düzerler", YAD. 190a
yılgun ağacı	: ılgın ağacı, (tamarix tedrandra), krş. azbe
yir	: yer, mekân
yumşak	: yumşak, hafif
yübûset	: (a), kuruluk
yüklü avretler	: hamile kadınlar
yüñ	: yün
yürek	: yürek, kalb
yüzerlik	: üzerlik otu (peganum harmala)
za'af	: (a), zayıflık, zaaf
za'af-ı çeşm	: "gözün görmesi za'if olmak", YAD. 287a
za'af-ı mi'de	: "mi'dede tâ'am hazm olmayub ekşimekdir ve gönül dönmekdir ve yel mütevellid olmağıdır", YAD. 287b
zabb	: "keler", YAD. 310a
zâc	: (a), kükürt ve demir bileşimlerinden birisi, "rûmide kalkatar derler", YAD. 307b
za'f	: (a), zayıflık, zaaf
za'ferân	: (a), safran (grocus sativus)
zahîr	: "zor didikleri marâzdır hâcet vaktinde bağırsak sıyrindusu gelür alâmeti karnı agrır ola ve arkası agrıya göbegi dâim bura iştiâ az ola zor eyliyecek nohûd kadarı yâ dahi büyük sakl çıka", YAD. 287b
zahmetler	: (a), hastalıklar, ağrılar
za'îflik	: (a), zayıflık
zakni	: "defne yemişi", YAD. 307a
zamg	: (a), zamk, çeşitli bitkilerden elde edilen reçine, "ağaçlar kabukları arasından çıkar", YAD. 310a
zamg-ı arabî	: (a), arabistan zamkı, arab zamkı (gummi arabicum, leguminosae)
za'n	: "koyun", YAD. 310a
zanbak	: "ak süsen", YAD. 307b
zarf	: kap
zâtü'l-cenb	: (a), "bir ıssı veremdir ki göğüs içinde ve gögse yakîn eyegüler altında olur yâ safrâdan veyâ kandan veyâ balgamdan olur", YAD. 287a
zâtü'r-rie illeti	: (a), "zatürre hastalığı, ıssı veremdir", YAD. 287a
zaymurân	: "emir aşkan çiçeği", YAD. 310a
zayyân	: "yâsemîn denilen çiçek", YAD. 310b

zebâd	: "tayyib", YAD. 307b
zebedü'l-bahr	: "deniz köpüğü", YAD. 307b
zebîb	: "kuru üzüm", YAD. 307b
zehdân	: (f), rahim, döl yatağı
zeheb	: "altın", YAD. 307a
zehr	: "ağu", YAD. 307b
zehre	: "çiçek", YAD. 307b
zekâvet	: (a), akıllılık, zekilik
zeker	: (a), erkek cinsel organı
zekyâ	: "sirkeli aş", YAD. 307b
zencâr	: "kalem-i jengâr", YAD. 307b
zencebîl	: (a), zencefil (zingiber officinale)
zencefre	: "herkesçe bilinir. ma'denî ve amelî olur", YAD. 308a
zenebü'l-hayl	: "ulama yonca", YAD. 307a
zerâvend	: (a), zerâvend (aristolochia), "zerâvent iki kısımdır biri uzun biri değirmidir ki ona müdahrac derler", YAD. 307b
zerâvend-i mudahrec	: (a), bk. zerâvendî-i tavîl
zerâvend-i tavîl	: "karga düleği kökü", YAD. 307b, (a), dölçük dibi, boru elması, uzun zerâvend (aristolochia longa)
zerâyih	: "alaca böcektir. tahıl başına konar. buna banbul kurdu denir", YAD. 307a
zerd	: (f), kırmızı
zerde-cûb	: (f), bk. uruk-ı safrâ(a), zerdeçöp, zerdeçal (cucurma longa)
zerde-çâv	: "sarı ağaç", YAD. 308a
zerdek	: "usfur çiçeği", YAD. 308a
zerdezmîn	: "havaç keşûr ma'nasına", YAD. 308a
zerneb	: "kokulu bir ottur. türkçe çekirge ayağı derler", YAD. 307b
zerre	: "suret tarısı", YAD. 307a
zerşek	: "kadın tuzluğu", YAD. 307b
zevür	: zehir
zeyt yagı	: (a), zeytin yağı
zıfda'	: "kurbağa", YAD. 310a
zıfır-ı çeşm	: "bir marâzdır kim gözün pınarında biter yürür gelür gözün bebegin örter", YAD. 287a
zımâd	: (a), merhem ile yaraya sarılan sargı, ilaç
zırnıh	: zırnik. fare otu. tabii arsenik sülfür.
zıbak	: "civa", YAD. 307b
zicâc	: "karanfil", YAD. 308a
zift	: (a), zift
zîgâla	: bk. mî'a-yı sâ'ile
zîkku'n-nefes	: (a), "nefes tarlığı", YAD. 287a
zîre	: "kimyon", YAD. 307b
zir-i bâc	: ekşi aş, YAD. 307b
zûfâ	: (a), çörtük, zûfâ otu (hyssopus officinalis); "yaban keşürü tohumu", YAD. 123b, "yabân keşürü tohumudur",

	YAD. 198a
zulmet	: (a), karanlık
zübde	: "tere yağı", YAD. 307b
zücâc	: "sırça", YAD. 307b
zügrûr	: "alıç denilen yemiş", YAD. 307b
zükkâm	: (a), "dimâgüye dirler bir marâzdır kîm beyinden bir yaş nesne burnuna iner a'lâsı oldur kim burnundan yaş çok gele ve başı ağrıya", YAD. 286b, 287a
züku	: "yaban keşürü tohumudur", YAD. 198a
zül hamsetü'l-evrâk	: "beş parmak dedikleri ottur. bentaflon ve kantaflun da derler", YAD. 307a
zülâbî	: "zülbeyye", YAD. 307b
zümürüd	: "zümret taşı", YAD. 307b
zürünbâd	: (f), yabanî zencefil, zernebâd (zingiber zürünbâd rosc.), ırku'l-kâfûr", YAD. 307b